

Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH

Vukonić, Saša

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:733239>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-03**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN**

DIPLOMSKI RAD br. 86/PE/2016

INSTRUMENTI MEĐUNARODNE TRGOVINSKE POLITIKE RH

Saša Vukonić

Varaždin, ožujak 2016.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Poslovna ekonomija

DIPLOMSKI RAD br. 86/PE/2016

**INSTRUMENTI MEĐUNARODNE TRGOVINSKE
POLITIKE RH**

Student:
Saša Vukonić, mat. Br 0160/336D

Mentor:
Doc. dr. sc. Petar Kurečić

Varaždin, ožujak 2016.

Sažetak:

Međunarodna trgovina i njena trgovinska politika veoma su značajan ekonomski čimbenik u rastu i razvoju gospodarstva svake zemlje svijeta. Razmjenom dobara i usluga s inozemstvom zadovoljavaju se potrebe domaće potražnje i potiče proizvodnja domaćih gospodarstvenika.

Tema ovog rada u svojem teoretskom dijelu prikazuje evoluciju međunarodne trgovinske politike i njenih vanjskotrgovinskih instrumenata kroz njihovo djelovanje, dok se praktičnim dijelom rada prati međunarodna trgovinska politika Republike Hrvatske i primjena vanjskotrgovinskih instrumenata u zaštiti domaće proizvodnje i poticanju izvoza.

Ulaskom Republike Hrvatske 01. srpnja 2013. godine u Europsku uniju prestaju važiti zakoni i politike koje je Republika Hrvatska dotad provodila i prihvaća se zakonska i pravna regulativa unije. Iako se sa sigurnošću može reći da su pravni okviri Europske unije, u ovom slučaju vezani uz trgovinsku politiku, dobro definirani i primjenljivi, Republika Hrvatska se još uvijek bori s prevelikom zaduženošću i pasivnom vanjskotrgovinskom bilancom.

Cilj Republike Hrvatske bi trebao biti razvoj proizvodnih djelatnosti s nižim troškovima proizvodnje, smanjenje birokracije i poticanje konkurentnosti domaćih izvoznika kako bi se stvorio pozitivan saldo razmjene s inozemstvom.

Abstract:

International trade and its trade policy are very important economic factors in the growth and development of the economy of every country of the world. Through the exchange of goods and services with foreign countries, it is possible to meet the needs of domestic demand and stimulate production of local businessmen.

The theme of this paper in its theoretical part is the evolution of international trade policy and its foreign trade instruments through their actions. Practical part of the paper follows the international trade policy of the Republic of Croatia and the application of international trade instruments to protect domestic production and promote exports.

Since Croatian entry into the European Union, on July 1. 2013., laws and policies that Croatia has previously carried out have eased to apply and Croatia accepted the legal and legislative regulations of the Union. Although we can safely say that the legal framework of the European Union, in this case related to trade policy, is well defined and applicable, the Republic of Croatia is still struggling with excessive indebtedness and passive foreign trade balance.

The goal of the Croatia should be the development of productive activities with lower production costs, reducing bureaucracy and promoting the competitiveness of domestic exporters to create a positive balance of trade.

Sadržaj

1. UVOD	- 1 -
1.1. Problem istraživanja	- 1 -
1.2. Predmet istraživanja	- 2 -
1.3. Istraživačke hipoteze	- 2 -
1.4. Cilj istraživanja	- 2 -
1.5. Doprinosi istraživanja	- 2 -
1.6. Metode istraživanja	- 3 -
1.7. Struktura diplomskog rada	- 3 -
2. TEORIJA MEĐUNARODNE TRGOVINSKE POLITIKE	- 4 -
2.1. Evolucija međunarodne trgovinske politike	- 5 -
2.1.1. Merkantilizam	- 5 -
2.1.2. Liberalizam	- 6 -
2.1.3. Protekcijonizam	- 6 -
2.1.4. Intervencionizam	- 7 -
2.1.5. Globalizam	- 7 -
2.2. Vanjskotrgovinski instrumenti specifičnog djelovanja	- 8 -
2.2.1. Carine	- 9 -
2.2.2. Vanjskotrgovinski poticaji – premije	- 13 -
2.2.3. Vanjskotrgovinski kontingenti (kvote)	- 14 -
2.3. Vanjskotrgovinski instrumenti općeg djelovanja	- 16 -
2.3.1. Bilateralna regulacija ekonomskih odnosa s inozemstvom	- 17 -
2.3.2. Multilateralni ili regionalni ekonomski dogovori	- 18 -
3. TRGOVINSKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE	- 21 -
3.1. Trgovinska politika - ciljevi i instrumenti	- 21 -
3.2. Sustav preferencijalnih trgovinskih sporazuma EU-a	- 23 -
3.3. Trgovina Europske unije u brojkama	- 28 -
4. TRGOVINSKA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE	- 31 -
4.1. Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH	- 33 -
4.1.1. Trgovinski zaštitni mehanizmi i mjere RH	- 33 -
4.1.2. Tarifne suspenzije	- 37 -
4.1.3. Opće carinske povlastice (GSP)	- 39 -
4.1.4. Zajednička carinska tarifa	- 41 -
4.2. Preferencijalni trgovinski sporazumi RH	- 42 -
4.3. Trgovinski odnosi RH s državama regije	- 44 -
4.4. Robna razmjena RH s inozemstvom u 2015. godini	- 48 -
5. ZAKLJUČAK	- 52 -
6. LITERATURA	- 53 -

Prijava diplomskog rada

studentata iv. semestra diplomskog studija
Poslovna ekonomija

IME I PREZIME STUDENTA	Saša Vukonić	MATIČNI BROJ	0160/336D
NASLOV RADA	Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Instruments of international trade policy of Republic of Croatia		
KOLEGIJ	Ekonomika i politika međunarodne razmjene		
MENTOR	doc. dr. sc. Petar Kurečić		
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Goran Kozina		
	2. doc. dr. sc. Anica Hunjet		
	3. doc. dr. sc. Petar Kurečić		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	86/PE/2016
OPIS	

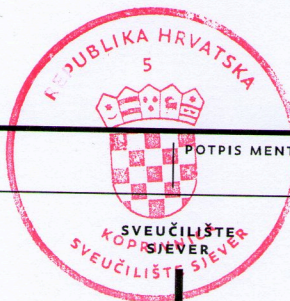
Tema ovog diplomskog rada su Instrumenti međunarodne trgovinske politike Republike Hrvatske. Zadatak ovog diplomskog rada je upoznati se sa pojmom teorije međunarodne trgovinske politike, gdje se spominju merkantilizam, liberalizam, protekcionizam intervencionizam i globalizam, zatim vanjskotrgovinski instrumenti specifičnog djelovanja (carine, kvote). Zatim se osvrćemo na trgovinske politike Europske unije. Na kraju se pozornost obraća na trgovinske politike Republike Hrvatske, gdje se govori o instrumentima međunarodne politike Republike Hrvatske, trgovinskim sporazumima, i robnoj razmjeni s inozemnstvom.

U VARAŽDINU, DANA

16.03.2016.

POTPIS MENTORA

P. Kurečić

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Međunarodna trgovinska politika, te instrumenti koje ona koristi ne smiju se promatrati isključivo kao teorija preko koje različiti ekonomski stručnjaci utvrđuju zakonitosti međunarodne razmjene. Iako se samo u uvjetima slobodne trgovine može govoriti o ostvarenju maksimalnih učinaka međunarodne razmjene, praksa potvrđuje da se zbog nesavršenosti tržišta i promjenljivih uvjeta često odstupa od slobodne međunarodne ekonomske razmjene.

Najčešći problemi koji utječu na razmjenu okarakterizirani su kao problemi nedovoljne razvijenosti pojedine zemlje, problemi ekonomske i političke prirode, ratna stanja ili slično. U takvim tržišnim uvjetima javlja se međunarodna trgovinska politika kao skup mjera i aktivnosti kojima se nastoji uz pomoć različitih mehanizama i instrumenata ostvariti maksimalno povoljan rezultat međunarodne razmjene. Prema tome, svaka zemlja koja obavlja međunarodnu razmjenu koristi jedan od reduciranih oblika slobodne razmjene (liberalizam, protekcionizam i slično).

Povijesno gledano, politika zaštite domaćeg gospodarstva od inozemne konkurencije aktualna je u svim razdobljima razvoja međunarodne razmjene. Merkantilizam, kao prva politika zaštite domaćeg gospodarstva već u srednjem vijeku koristi instrumente kojima se nastoji postići što aktivnija trgovinska bilanca. Usporedno s daljnjim razvojem trgovine i međunarodnih odnosa razvijaju se i drugačiji pristupi/politike za očuvanje domaće privrede i to politike liberalizma (19. stoljeće), preko protekcionizma do intervencionizma koji u moderno doba zagovara smanjenje restriktivnih oblika kojima zemlja utječe na ograničavanje međunarodne razmjene.

Problem s kojim se svaka zemlja suočava: Kako u uvjetima suvremenog tržišta odabrati funkcionalan privredno-politički zahvat koji će biti odlučujući za razvoj međunarodnih privrednih odnosa?

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada obuhvaća prikaz povijesnog razvoja trgovinskih politika, vanjskotrgovinskih instrumenata zaštite domaćih privreda, trgovinsku politiku Europske unije i trgovinsku politiku Republike Hrvatske.

Trgovinske politike i njihovi instrumenti polazna su točka istraživanja koje će dati uvid u razumijevanje osnovnih i ključnih pojmova, razvoja i procesa tematike koja se obrađuje u ovom radu. Nakon uvodnog, teorijskog dijela, veliki naglasak je stavljen na temeljni dio ovog rada koji prikazuje, analizira, objašnjava te praktično potkrepljuje teorijsku podlogu vezanu za primjenu vanjskotrgovinskih instrumenata u vanjskotrgovinskoj razmjeni Republike Hrvatske.

1.3. Istraživačke hipoteze

H1: Konceptom slobodne trgovine pridonosi se maksimalnim učincima razmjene.

H2: Međunarodna trgovinska politika mjera je zaštite domaćeg gospodarstva koja je djelomično protivna konceptu slobodne trgovine.

1.4. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je prikazati evoluciju međunarodne trgovinske politike, te razvoj njenih instrumenata preko kojih se na opći ili specifičan način djeluje na vanjsku trgovinu neke privrede.

Istovremeno, cilj istraživanja je prikaz trgovinskih politika, instrumenata i mehanizama te mjera kojima Europska unija, odnosno Republika Hrvatska nastoji zaštititi domaća gospodarstva, ali također i prikaz njihovih prednosti i nedostataka, troškova i koristi u primjeni.

1.5. Doprinos istraživanja

Ovo istraživanje o međunarodnoj trgovinskoj politici i njezinim instrumentima doprinosi razumijevanju uloge međunarodne razmjene u suvremenoj privredi i shvaćanju djelovanja vanjskotrgovinskih instrumenata na robnu i nerobnu razmjenu Republike Hrvatske s inozemstvom.

1.6. Metode istraživanja

Teorijski dio ovog rada potkrijepljen je već poznatim i detaljno objašnjenim činjenicama i navodima iz stručnih literatura različitih poznatih svjetskih stručnjaka iz ekonomskih područja. Koristeći njihove spoznaje i utvrđena teoretska stanja u različitim privredama, lakše se mogu prikazati složeni odnosi u procesima odabira instrumenata međunarodne trgovinske politike.

Također, u radu su upotrijebljene različite statistike, grafički prikazi i ostale vrste relevantnih podataka koje služe kao dopuna teorijskoj osnovi i daju uvid u stvarna stanja na području međunarodne trgovine i ocjenu uspješnosti primjene instrumenata vanjskotrgovinske politike.

1.7. Struktura diplomskog rada

Prvi dio ovog rada odnosi se na teoriju međunarodne trgovinske politike koja obuhvaća poglavlja njene evolucije kroz povijest pa do suvremenog doba uz prikaz i objašnjenje vanjskotrgovinskih instrumenata kojima se želi zaštititi gospodarstvo različitih zemalja.

U drugom dijelu istraživanja glavni fokus biti će smješten na trgovinsku politiku Europske unije kojom se određuju prava i obveze svih zemalja članica unije u međunarodnoj razmjeni. Također, biti će riječi o ciljevima i instrumentima trgovinske politike, trgovačkim sporazumima unutar unije te prikaz trgovine Europske unije izražene u brojkama prema zadnjem izvješću Eurostat-a.

Treći i najopširniji dio ovog rada odnosi se na instrumente međunarodne trgovinske politike Republike Hrvatske. Ovaj dio nastavak je prethodna dva dijela koji daju uvid i općenite informacije o trgovinskoj politici i njezinim instrumentima, a na praktičnom primjeru prikazuje utjecaj instrumenata vanjskotrgovinske politike na vanjskotrgovinsku razmjenu Republike Hrvatske.

2. TEORIJA MEĐUNARODNE TRGOVINSKE POLITIKE

Trgovinska politika je skup pravila i propisa koji se odnose na trgovinu, a kojima se usmjeravaju i ostvaruju postavljeni ciljevi. Osim pravila i propisa radi se i o svim mjerama, sredstvima i postupcima kojima se usmjeravaju interesi i ostvaruju ciljevi.¹ Trgovinska politika se dijeli na unutrašnju i vanjsku, odnosno može se odvijati na domaćem i inozemnom tržištu te sadrži mjere (instrumente) kojima je glavni zadatak zaštita trgovine od nelojalne konkurencije. Temelji trgovinske politike počivaju na konceptu slobodne trgovine.

Slobodna trgovina se može promatrati kao koncept koji se od samih početaka trgovinske razmjene između različitih zemalja predstavlja kao praksa prema kojoj se ostvaruju maksimalni učinci razmjene. Slobodna trgovina, odnosno slobodna razmjena uvelike pridonosi povećanju svjetske proizvodnje, pozitivno utječe na smanjenje proizvodnih troškova, a time i na smanjenje cijena proizvedenih dobara, povećava zadovoljstvo ključnih kupaca i potrošača. Ukupno gledano, koristi slobodne trgovine su mnogobrojne, one premašuju negativne strane ovakve prakse i temeljni su čimbenik porasta blagostanja svjetskih privreda.

Iako se koncept slobodne trgovine smatra najefikasnijim konceptom razmjene, praksa međunarodne razmjene u stvarnosti je mnogo drugačija. Javljaju se brojna odstupanja koja se često opravdavaju nesavršenošću tržišta i drugim promjenljivim uvjetima pod kojima se razmjena obavlja.

Kako bi se očuvala domaća privreda od inozemne konkurencije, mnoga svjetska gospodarstva počinju upotrebljavati različite zaštitne politike koje će kronološkim redoslijedom detaljnije biti objašnjene u nastavku ovog rada.

¹Vouk, R., Knego, N.: Definicija i elementi trgovinske politike, Ekonomski fakultet, Zagreb, praktični materijal

2.1. Evolucija međunarodne trgovinske politike

Povijesni rekordi što ih je svjetska robna razmjena od početka prošlog stoljeća postizala gotovo svakog desetljeća u odnosu prema stanju u prethodnom desetljeću – bili su odraz, u dotadašnjoj povijesti nepoznatog, brzog porasta proizvodnje zbog isto tako dotad nepoznatog tempa napretka tehnologije.² Drugim riječima, razvojem tehnologija i porastom proizvodnje počinju se stvarati različite promjene koje utječu na vanjskotrgovinske razmjene. Počinje primjena tržišne intervencije u obliku međunarodnih trgovinskih politika gdje se pokušava stabilizirati slobodno tržište na kojem se javljaju neoptimalni rezultati razmjene (povećanje troškova, cijena ili valuta).

Evolucijom međunarodne trgovinske politike ne prikazuje se potpuno jasan prijelaz iz jednog razdoblja u drugo, npr. iz „merkantilizma u liberalizam“, već se sam pojam evolucije opisuje i odvija kao kompleksan proces gdje uporaba zaštitnih politika označava povezano djelovanje vanjskotrgovinskih shvaćanja a time i vanjskotrgovinskih politika.

2.1.1. Merkantilizam

Teorija merkantilizma označava skup različitih privredno-političkih pogleda na vanjsku trgovinu koja se javljaju u razdoblju srednjeg i novog vijeka gdje počinje formiranje modernijih oblika države, a glavni cilj međunarodne razmjene je reduciranje utjecaja države na uvjete privređivanja i trgovine.

Temeljne karakteristike:

1. Upotreba kovanog novca i plemenitih metala – jedina sredstva plaćanja,
2. Kreditiranje investicija/potrošnje – relativno nevažno, ima samo sporedan utjecaj na trgovinu.

Nedostaci:

1. Odljev zlata iz zemalja s pasivnom vanjskotrgovinskom bilancom,
2. Ne postoji uvoz kapitala za pokriće vanjskotrgovinske pasive,
3. Ograničava uvoz.

² Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 77

2.1.2. Liberalizam

„Vanjskotrgovinski liberalizam razvio se kao ogranak ili dio sustava općeg privrednog i društvenog liberalizma, kao reakcija na apsolutizam i različite oblike sputavanja slobode pojedinaca“.³Primjena ovakvog nastupa na tržišnoj pozornici započinje u Engleskoj gdje se počinju mijenjati osnovni uvjeti privređivanja i unutrašnjeg planiranja.

Temeljne karakteristike:

1. Liberalizam se primjenjuje na temelju teorije komparativnih prednosti,
2. Osigurava uvjete za primjenu teorije komparativnih prednosti.

Nedostaci:

1. Ukida utjecaj države na vanjskotrgovinsku razmjenu,
2. Daje apsolutnu slobodu pojedincima u rješavanju vanjskotrgovinske aktivnosti,
3. Stvara problem postizanja optimalne razine razmjene zbog prilagodbe na primjenu teorije komparativnih prednosti.

Iako se liberalizam kao pristup na svjetskoj razini nije održao ni upola godina koliko merkantilizam, on je još danas prisutan u obliku filozofije ekonomskih stručnjaka koji se bore za održavanje efikasne međunarodne razmjene.

2.1.3. Protekcionizam

Protekcionizam kao pristup međunarodne trgovinske politike javlja se u drugoj polovici 19. stoljeća kao odgovor na sve negativne ekonomske pojave koje su uočene i zabilježene u razdoblju liberalizma. Protekcionizam se također smatra i odgovorom na dominaciju engleskog gospodarstva koje je industrijskim razvojem ubrzano napredovalo na svjetskoj razini i počelo stvarati monopol na tržištu.

Temeljne karakteristike:

1. Štiti privrede od nedostataka liberalizma,
2. Modelira, prilagođava i modificira liberalistički pristup.

³ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 82

Nedostaci:

1. Privremeno djeluje na tržišnu regulaciju,
2. Stvara štetne posljedice za privrede koje protekcionizam primjenjuju previše općenito ili nespretno,
3. Protekcionistička zaštita proizvodnje može smanjiti razvoj i konkurentnost privrede.

2.1.4. Intervencionizam

Intervencionizam se pojavljuje kao odgovor na tehnološki razvoj i napredak svjetskih privreda i ne može se smatrati rezultatom različitih filozofskih i teorijskih učenja već isključivo produktom ubrzanog razvoja proizvodnih procesa i njihovih tehnologija. Za razliku od dosadašnjih teorija, intervencionizam dovodi do promjena u dosad izjednačenim odnosima na tržištu i na taj način ograničava slobodnu trgovinu te utječe na pojavu troškova, cijena i valuta na onim mjestima gdje dosad nisu zabilježene.

Temeljne karakteristike:

1. Intervencionizam kao pojava nadređena političkim i ideološkim pogledima na tržište,
2. Uvodi nove zakonitosti u način privređivanja.

Nedostaci:

1. Ograničava slobodno tržište,
2. Stvara troškove, cijene i valute na novim mjestima,
3. Otežava prilagodbu i onemogućava ignoriranje tehnološkog razvoja.

2.1.5. Globalizam

Globalizam, kao što i sama riječ govori, definira ukidanje barijera, zapreka i slabljenje državnih granica s ciljem povećanja ekonomske integracije među zemljama. Globalizam, baš poput intervencionizam, nastaje kao odgovor na ubrzani tehnološki razvoj (uključujući informacijski i komunikacijski razvoj). Temeljna razlika između ova dva pristupa je u tome što globalizam, kao najmoderniji odgovor na promjene na tržištu, ne pokušava ograničiti slobodnu trgovinu već se zalaže za ukidanje prepreka i neometano obavljanje međunarodne trgovine.

Temeljne karakteristike:

1. Paradoks intervencionizmu,
2. Briše zemljopisna ograničenja i jača globalno tržište.

Nedostaci:

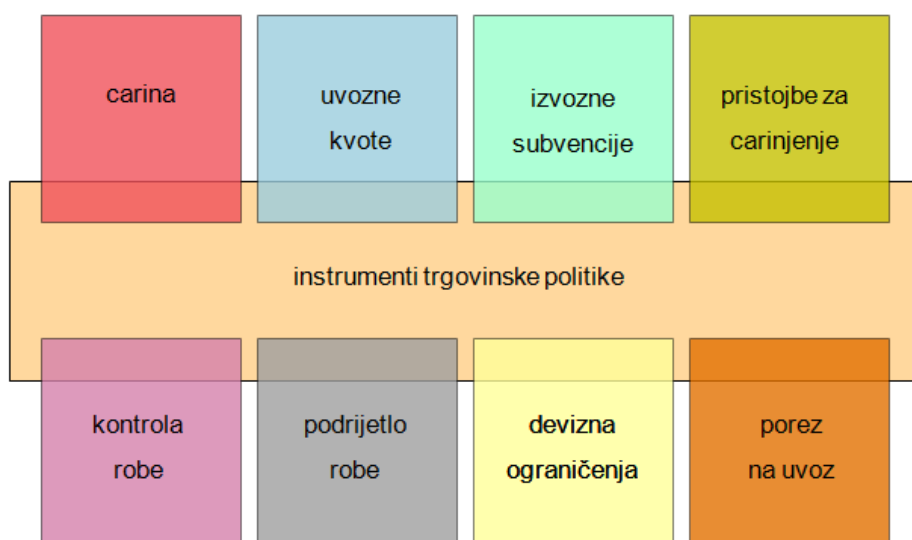
1. Smanjuje zaštitu domaćih gospodarstvenika,
2. Stvara problem pasivne bilance nerazvijenih zemalja,
3. Stvara sve veće razlike između bogatih i siromašnih zemalja.

2.2. Vanjskotrgovinski instrumenti specifičnog djelovanja

Instrumentom koji specifično djeluje na vanjsku razmjenu možemo nazvati svaki administrativni akt kojim se u bilo kojem obliku neposredno utječe na sasvim specifičiranu vrstu vanjske razmjene.⁴ Vanjskotrgovinski instrumenti, odnosno instrumenti međunarodne trgovinske politike izravno ili neizravno djeluju na cijene i obujam razmjene, ali osim toga imaju i utjecaj na kretanje domaće proizvodnje i potrošnje te na kretanje domaćih cijena.

Promatrajući razvoj vanjske trgovine od njezinih početaka pa do danas pratimo i razvoj njezinih instrumenata u koje se ubrajaju: *carine* (kao najrasprostranjeniji instrument vanjskotrgovinske politike), *premije* (vanjskotrgovinski poticaji), *kvote* (količinska ograničavanja) i ostali instrumenti vanjskotrgovinskog djelovanja koji imaju utjecaj na uvoz ili izvoz a zbirno su prikazani u tablici 1 i detaljnije objašnjeni u nastavku ovog rada.

⁴ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 123

Slika 1. Katalog instrumenata međunarodne trgovinske politike⁵

2.2.1. Carine

Kao instrument trgovinske politike, carina je našla svoje mjesto u okviru merkantilizma, protekcionizma, intervencionizma, globalizma ali i liberalizma – bez obzira na nepomirljivost liberalne i protekcionističke koncepcije.⁶ Carina zapravo predstavlja najjednostavniju trgovinsku politiku u obliku poreza na dobra koja neka zemlja uvozi i koristi u domaćoj privredi kao izvor javnih prihoda. Osim svoje ekonomske koristi carina posredno utječe na formiranje unutrašnjih vrijednosti i izaziva efikasno opće djelovanje i za vanjsku razmjenu. Naplaćeni iznos carine predstavlja faktor koji dodavanjem (pri uvozu) ili oduzimanjem (pri izvozu) modificira iznos vrijednosti koju je roba imala prije prijelaza granice.⁷

Ekonomsko značenje carine

Uvođenjem carina i carinskih ograničenja, zemlje postepeno počinju razvijati svoje carinske sustave kojima se automatski razvijaju i carinske tarife (carinske stope za robu podložnu carinjenju). Glavni zadatak takvih tarifa je zaštita nacionalne produktivnosti na svim mjestima gdje je ona na razinama ispod konkurentskih, odnosno zaštita nacionalne proizvodnje od uvoza jeftinijih inozemnih proizvoda.

⁵ Jurčić, LJ., Međunarodna trgovinska politika, Ekonomski fakultet, Zagreb, praktični materijal

⁶ Strahinja, D.: Međunarodna ekonomska teorija i politika, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2007., str. 72

⁷ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 124

Vrste carina

Zbog širokog spektra djelovanja carina razlikujemo mnogobrojne vrste koje se javljaju kroz evoluciju međunarodne razmjene. Možemo ih podijeliti prema nekoliko temeljnih kriterija:

1. S obzirom na smjer kretanja robe:

- a. *Uvozne carine* – su carine koje se naplaćuju za robu za koju je carinskom tarifom neke države propisano podliježe carinjenje. Svrha uvozne carine je zaštita niže domaće produktivnosti od više inozemne.
- b. *Izvozne carine* – su carine koje se naplaćuju prilikom izvoza robe. Svrha izvozne carine je prikupljanje proračunskih prihoda nacionalne blagajne.
- c. *Tranzitne carine* –su carine koje se plaćaju prilikom tranzita robe kroz neku državu. Zabranjene su 1921. godine.

2. S obzirom na svrhu carine:

- a. *Zaštitne carine* –su carine kojima je glavni zadatak zaštita domaćeg gospodarstva od jeftinije inozemne konkurencije.
- b. *Fiskalne carine* -imaju za prvenstveni cilj ostvarivanje proračunskih prihoda za državu. Mogu se primijeniti i na uvoznu i na izvoznu robu. Međutim, s obzirom na izuzetno nisku razinu carina, njihov se fiskalni učinak smanjuje, te u pravilu kod grupe srednje ili visokorazvijenih država čine relativno zanemariv dio proračuna, što se znatno razlikuje od situacije neposredno nakon II. svjetskog rata.⁸
- c. *Prohibitivne carine* – su carine koje su toliko visoke da se uvoz robe ekonomski ne isplati, što znači da one zapravo onemogućavaju uvoz robe i štite domaće proizvođače.

⁸Host, A.: Politika i praksa u međunarodnoj razmjeni, Ekonomski fakultet, Rijeka, praktični materijal

3. S obzirom na osnovicu za obračun carine:

- a. *Ad valorem carine* – su carine čija je osnovica za izračun sama vrijednost uvezene robe.
- b. *Specifične carine* – su carine koje se obračunavaju kao konstantan namet na svaku jedinicu uvezenog dobra.⁹ Drugim riječima specifične carine predstavljaju namet koji se plaća prema fizičkoj jedinici mjere uvezene robe, primjerice prema težini (po kg), prema zapremnini (pol l) ili prema komadu.
- c. *Kombinirane carine* – su carine kombinacije ad valorem i specifičnih carina kojima se nastoje iskoristiti njihovi pozitivni učinci.

4. S obzirom na subjekte odlučivanja:

- a. *Autonomne carine* – su carine koje svaka država određuje sama za sebe. Danas one u praksi i nisu izvedive jer se zemlje članice različitih organizacija odriču dijela suverenosti i prihvaćaju i provode zajedničke odredbe međunarodne trgovine.
- b. *Ugovorne carine* – su carine koje se dogovaraju između dvije ili više različitih zemalja koje se interesno povezuju u različite organizacije. Primjeri zemalja koje koriste ugovorne carine su zemlje EU-a, WTO-a, NAFTE i druge.

Djelovanje carine na troškove i cijene

Carina povećava cijenu dobra u zemlji koja to dobro uvozi, a smanjuje istu cijenu u zemlji koja to dobro izvozi i kao posljedica tih cjenovnih promjena, potrošači će biti na gubitku u zemlji uvoznici, a na dobitku u zemlji izvoznici, dok će proizvođači biti na dobitku u zemlji uvoznici, a na gubitku proizvođači u zemlji izvoznici.¹⁰

Uvođenje carine u nekoj zemlji može korisno ili štetno djelovati na tri skupine ekonomskih sudionika na tržištu:

1. Domaći potrošači – uvođenjem carine raste cijena uvezenog dobra, smanjuje se potrošnja istog proizvoda i potrošačev probitak (potrošački probitak mjeri iznos

⁹Krugman, P. R., Obstfeld, M.: Međunarodna ekonomija: Teorija i ekonomska politika, MATE, Zagreb, 2009., str. 176

¹⁰Krugman, P. R., Obstfeld, M.: Međunarodna ekonomija: Teorija i ekonomska politika, MATE, Zagreb, 2009., str. 182

potrošačkih koristi od potrošnje dobra razlikom između cijene koju potrošač zaista plaća te cijene koju bi on bio spreman platiti za to dobro¹¹).

2. Domaći proizvođači – uvođenjem carine raste cijena uvezenog dobra što utječe na povećanje domaće proizvodnje i povećanje proizvođačevog probitka.
3. Neto korisnici državnog proračuna – uvođenjem carine raste cijena uvezenog dobra i povećavaju se prihodi državne blagajne koji se kasnije mogu transferirati prema korisnicima državnog proračuna.

Opći sporazum o trgovini i carinama

Opći sporazum o trgovini i carinama (skraćeno GATT¹²) jest međunarodna specijalizirana institucija Ujedinjenih naroda koja se bavi carinskom problematikom. GATT je nastao u poslijeratnom razdoblju (nakon II. svjetskog rata), na temelju Havanske povelje (1948. godine) i kao nasljednik Međunarodne organizacije za trgovinu (ITO¹³).

Zadaci GATT-a:

1. Rješavanje i postupno ukidanje vanjskotrgovinskih prepreka,
2. Organizacija bilateralnih pregovora,
3. Snižavanje carinskih stopa,
4. Organizacija trgovinsko-političkih debata,
5. Organizacija carinskih pregovora.

Ubrzanim razvojem i uključivanjem sve više zemalja u ovu specijaliziranu organizaciju, GATT prvog siječnja 1995. godine prerasta u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO¹⁴) koja danas ukupno broji 161 zemlju članicu. WTO je akronim koji predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u području carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu.¹⁵ Misija WTO-a je da pomogne odvijanje međunarodne trgovine bez prepreka, slobodno, pravedno i predvidivo¹⁶. Temeljni cilj WTO-a danas je postizanje održivog rasta i razvitka gospodarstava te doprinos u postizanju bolje međunarodne ekonomske suradnje.

¹¹Krugman, P. R., Obstfeld, M.: Međunarodna ekonomija: Teorija i ekonomska politika, MATE, Zagreb, 2009., str. 182

¹²GATT (General Agreement on Trade and Tariffs)

¹³ITO (International Trade Organisation)

¹⁴WTO (World Trade Organisation)

¹⁵Preuzeto s https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm, učitano 17.02.2016.

¹⁶Grbac, B.: Izazovi međunarodnog tržišta, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2009., str. 59

2.2.2. Vanjskotrgovinski poticaji – premije

Promatrajući premije kao instrument međunarodne trgovinske politike možemo uočiti njihovu sličnost s carinskim djelovanjem. Oba instrumenta propisana su od strane nacionalne vlade i svojim djelovanjem smanjuju vrijednost domaće valute a njihovi iznosi dodaju se na već postojeću tržišnu cijenu dobara. Razlika između carine i premije prikazana je u tablici 1.

Tablica 1. Razlike između carine i premija

CARINA	PREMIJA
Propisana od strane države i naplaćena od proizvođača ili trgovca	Propisana od strane države ali je država uplaćuje prodavatelju
Oduzima se prodavatelju od prodajne cijene	Doplaćuje se prodavatelju uz stvarnu tržišnu cijenu
Povećava dohotke države	Smanjuje dohotke države
Smanjuje dohotke prodavatelja	Povećava dohotke prodavatelja

Premije, ili dodatna povećanja dohodaka iz državne blagajne mogu poprimiti razne nazive; dakle, mogu se specificirati prema svojim namjenama (proizvođačke, trgovinske, kvalitativne, transportne, regionalne, izvozničke, uvozničke, vanjskotrgovinske, investicijske, prerađivačke, potrošačke i sl. premije) ili dobiti potpuno novu oznaku (regresi, dotacije, potpore ili pomoći, subvencije, olakšice, stimulacije i sl.), ali će njihov osnovni karakter opće pojave povećavanja individualnih dohodaka iz javnih izvora ostati sačuvan.¹⁷

¹⁷ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 168

Ekonomska djelovanja premija

Premije, također kao i carine, utječu na promjenu odnosa postojećih unutrašnjih vrijednosti. Djelovanjem premija moguće je da se potakne povećanje domaće proizvodnje a samim time i izvozne potražnje. Uslijed prethodno navedenih promjena, domaći proizvođači i prodavatelji mogu povećati plaće svojim radnicima ali se može povećati i cijena materijala potrebnog u izradi proizvoda. Lako je zaključiti da uvođenje premija za sobom povlači niz pozitivnih ali i negativnih učinaka. Stoga je zadatak nacionalne vlade da na temelju trenutnog stanja domaće privrede analizira i provede sve potrebne mjere i k njoj pripadajuće instrumente kako bi osigurala nesmetano i efikasno djelovanje svih ekonomskih činitelja na tržištu i potaknula rast izvoza a smanjila uvoz.

2.2.3. Vanjskotrgovinski kontingenti (kvote)

Vanjskotrgovinski kontingenti ili kraće kvote primjenjuju se u područjima uvoza, izvoza i tranzita robe. U suvremeno doba najčešće kvote se odnose na područje uvoza, a predstavljaju vrijednosna ili količinska ograničenja uvoza. Glavna karakteristika kvota je u tome što se njihovim neposrednim djelovanjem utječe na vanjsku razmjenu promatrano s količinskog stajališta, dok se tek kasnije njihovom primjenom mogu uočiti utjecaji na formiranje ponude i potražnje te formiranje cijena.

Vrste uvoznih kvota:

1. Opće ili globalne uvozne kvote – odnose se na sav uvoz bez obzira na to koja je zemlja porijekla robe.
2. Posebne ili selektivne kvote – određuju se na temelju određenog uvjeta (primjerice to može biti na temelju robe koja se uvozi ili na temelju zemlje porijekla).
3. Carinske kvote – označavaju vrijednost uvezenih dobara do koje se mogu uvesti bez plaćanja uvozne carine ili uz plaćanje niže (preferencijalne) carinske stope.

Zemlje uvoznice različitih dobara koriste uvozne kvote kao zaštitu domaće proizvodnje od uvozne konkurencije. Osim toga cilj uvoznih kvota je da se smanji uvoz i na taj način smanji deficit trgovinske bilance. Pozitivni i negativni efekti uvoznih kvota navedeni su u tablici 2.

Tablica 2. Pozitivni i negativni efekti uvozne kvote¹⁸

Pozitivni efekti	Negativni efekti
Uravnoteženje platne bilance u slučaju deficita	Porast domaćih i uvoznih cijena
Zaštita domaće proizvodnje	Smanjenje razmjene
Povećanje domaće ponude	Redistribucija dohotka od domaćih potrošača k domaćim proizvođačima
	Realokacija resursa iz nezaštićenih u zaštićenu proizvodnju
	Smanjenje prihoda u državni proračun, ukoliko je uvoz bio opterećen i uvoznom carinom
	Smanjenje zadovoljstva potrošača

Ekonomsko djelovanje kontingenata

Ekonomsko djelovanje kontingenata može se promatrati u pozitivnom i negativnom smislu. Kada se govori o pozitivnom smislu, tada treba naglasiti da svojim količinskim djelovanjem kontingenti mogu postati vrlo efikasnim instrumentima kojima se može u velikoj mjeri utjecati na djelovanje unutrašnjih cijena i potrošnju na taj način kako je potrebno za stabilizaciju nacionalnog gospodarstva. Promatrajući kontingente s druge strane, negativne strane, oni, u slučaju kad su već formirani, mogu veoma određeno djelovati na unutrašnje dohotke i strukture proizvodnih troškova u privredi.

Ukupno gledano, kontingenti mogu, ovisno o situaciji, postati dobar instrument zaštite domaće proizvodnje i glavni pokretač izvoza iako se u današnjim uvjetima u razvijenim zemljama pokušava uspostaviti takav sustav zaštite koji izbjegava carinsku zaštitu i kvantitativna ograničenja.

Vanjskotrgovinske dozvole

Vanjskotrgovinske dozvole, bilo da se govori o izvoznim ili uvoznim, predstavljaju način ili tehniku na temelju koje pojedina zemlja primjenjuje kontingente. Iako one nisu zaseban vanjskotrgovinski instrument, države se njima koriste kako bi sudionicima vanjskotrgovinske razmjene postavila određene granice prilikom uvoza ili izvoza određenih artikala ili pojedinih grupa artikala i na taj način regulirala vanjsku trgovinu.

Vanjskotrgovinske dozvole izdaje državna uprava i to tako da najprije odredi njihov maksimum i zatim ih izdaje prema trenutnim potrebama. Njihovo izdavanje olakšava evidenciju uprave nad održavanjem postavljenih kontingenata.

¹⁸ Strahinja, D.: Međunarodna ekonomska teorija i politika, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2007., str. 85

Vanjskotrgovinske zabrane

Vanjskotrgovinske zabrane, kao što i sama riječ govori, predstavljaju zabranu uvoza ili izvoza izrečenu od strane državne uprave iz određenih ekonomskih razloga. Iako su zabrane stare koliko i carine i primjenjivale su se često kroz prošlost, danas se primjenjuju rjeđe zbog svojeg snažnog djelovanja na formiranje vanjskih i unutrašnjih vrijednosti.

Vrste vanjskotrgovinskih zabrana¹⁹:

1. Opće zabrane – cjelokupne zabrane uvoza/izvoza s nekom zemljom.
2. Specifične zabrane – zabrane uvoza/izvoza određenih artikala ili grupa artikala.
3. Agresivne zabrane – zabrane kojima se želi nanijeti šteta drugoj zemlji.
4. Retorzivne zabrane – zabrana kao odmazda za već pretrpljenu štetu od druge zemlje.

2.3. Vanjskotrgovinski instrumenti općeg djelovanja

Razlikovanje autonomnih i sporazumnih instrumenata sa specifičnim djelovanjem odavno je nametalo potrebu stvaranja pravnih oblika preko kojih se postiže takav sporazum s inozemstvom.²⁰ Pritisak i stalne promjene na tržištima predvodile su evoluciju kako specifičnih tako i instrumenata općeg djelovanja.

Instrumenti općeg djelovanja danas, gledajući pod određenim okolnostima, nimalo ne zaostaju za djelovanjem specifičnih instrumenata. Oni također svojim utjecajem mogu i uzrokovati promjene u unutrašnjim i vanjskim vrijednostima i zbog toga njihova uloga nije zanemariva, već naprotiv, veoma važna.

¹⁹ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 180

²⁰ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 189

2.3.1. Bilateralna regulacija ekonomskih odnosa s inozemstvom

Trgovinski ugovori

Trgovinski ugovori su jedan od oblika bilateralnih ekonomskih odnosa između dvije zemlje. Kroz povijest, oni su predstavljali pravne okvire na temelju kojih se odvijala trgovina između zemalja, a njima se definiraju međusobna prava i obveze sudionika u razmjeni dobara i usluga. Iako se danas oni rijetko sklapaju, zbog evolucije novih, djelotvornijih i operativnijih oblika bilateralnih sporazuma, njihovi su pravni okviri iskoristivi i opravdani pa su se zbog toga uspjeli održati kao instrument trgovinske politike.

Trgovinski sporazumi

Konvencije ili sporazumi razvili su se iz trgovinske ugovorne prakse kao kratkoročni bilateralni dokumenti koji naknadno dopunjuju ili zamjenjuju pojedine dijelove trgovinskih ugovora, ili koji u neugovornom stanju reguliraju dio materije koja bi inače imala biti obuhvaćena općim trgovinskim ugovorom²¹.

Razlike između trgovinskih ugovora i trgovinskih sporazuma prikazane su u tablici 3.

Tablica 3. Razlike između trgovinskih ugovora i trgovinskih sporazuma

Trgovinski ugovori	Trgovinski sporazumi
Moraju biti ratificirani od strane parlamenta.	Nadopunjuju ili zamjenjuju trgovinske ugovore.
Formalni instrumenti osiguranja pravnih okvira.	Moraju biti ratificirani od strane vlade.
	Reguliraju samo opća načela bilateralnog prometa.

Trgovinski sporazumi sklapaju se s ciljem²²:

- otvaranja novih tržišta za europske robe i usluge
- povećanja mogućnosti za ulaganja
- jeftinije trgovine ukidanjem uglavnom svih carina
- brže trgovine olakšanjem prijelaza robe kroz carine i dogovaranjem zajedničkih pravila o tehničkim i sanitarnim standardima
- predvidljivim uvjetima trgovine u područjima koja utječu na trgovinu kao što su prava intelektualnog vlasništva, pravila tržišnog natjecanja i okvira za javne nabave

²¹ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 190

²² Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/>, učitano 22.03.2016.

Sporazumi svojim djelovanjem mogu jako utjecati na odnose vrijednosti na različitim područjima (turizam, tranzit) ali i svojim općim propisima izravno specificirati pravce privrednog razvoja ili vanjske razmjene. Tablica 4. prikazuje praktični primjer trgovinskih sporazuma Europske unije s trećima zemlja.

Tablica 4. Trgovinski sporazumi EU s zemljama Europe²³

EU i Farski Otoci	Sporazum o slobodnoj trgovini	01.01.1997.
EU i Norveška	Sporazum o slobodnoj trgovini	01.07.1973.
EU i Island	Sporazum o slobodnoj trgovini	01.04.1973.
EU i Turska	Carinska unije između Europe i Turske	31.12.1995.
EU i Švicarska	Sporazum o slobodnoj trgovini	01.01.1973.

Trgovinski protokoli

Protokole ili zapisnike u bilateralnim odnosima može se smatrati aktivnim specifičnim instrumentima vanjskotrgovinske politike koji svojim djelovanjima na odnose vrijednosti često mogu i prekoračiti djelovanja mnogih po prirodi specifičnijih instrumenata²⁴. Trgovinski su protokoli s vremenom postali ne samo instrument trgovinske operative, već i instrument koji je važan činitelj komercijalnog poslovanja jer svojom praksom oni mogu i utječu na formiranje odnosa cijena puno različitije i u mnogim slučajevima bolje od bilo koje specificirane carinske politike i njezinih drugih instrumenata.

2.3.2. Multilateralni ili regionalni ekonomski dogovori

Multilateralni sporazumi su međunarodni sporazumi koje međusobno sklapaju dvije ili više zemalja (ugovornih strana) kojima se uređuju različita pitanja vezana uz vanjskotrgovinsku politiku i međunarodnu trgovinu. Multilateralnim se sporazumima najčešće osnivaju međunarodne organizacije, carinske unije i zone slobodne trgovine.

²³ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/preferencijalni-trgovinski-sporazumi/>, učitano 22.02.2016.

²⁴ Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 192

Razlozi potrebe uključivanja zemalja u multilateralne/regionalne ekonomske dogovore mogu biti²⁵:

- Ekonomski razlozi
 - a. Potraga za većim tržištem
 - b. Dublja integracija
 - c. Obrana od konkurencije
 - d. Privlačenje investicija
 - e. Lakši pristup tržištu
- Politički razlozi
 - a. Pregovaračka moć
 - b. Prevencija napuštanja političkih/ekonomskih reformi
 - c. Osigurati ili nagraditi političku potporu

OECD

OECD je jedinstven forum, međuvladina organizacija u kojoj vlade više od 30 tržišnih demokracija rade zajedno na rješavanju gospodarskih, društvenih i upravljačkih izazova globalizacije kao i na iskorištavanju vlastitih mogućnosti. Države članice OECD-a su: Australija, Austrija, Belgija, Kanada, Čile, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Izrael, Italija, Japan, Koreja, Luksemburg, Meksiko, Nizozemska, Novi Zeland, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Turska, Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države.²⁶

Aspekti djelovanja OECD-a su:

1. razvojna politika i kooperacija,
2. energija i razvoj,
3. trgovina,
4. financijska i fiskalna pitanja,
5. socijalna pitanja,
6. zapošljavanje i edukacija,
7. ekologija,
8. znanost i tehnologija,
9. industrija,
10. poljoprivreda i ribarstvo.

²⁵Jošić, H.: Multilateralna i preferencijalna trgovinska liberalizacija, Ekonomski fakultet, Zagreb, praktični materijal

²⁶Preuzeto s <http://www.gmo.hr/cro/Zakonodavni-okvir-o-GMO-u/Ostali-med.-sporazumi-konvencije-i-organizacije/OECD/Organizacija-za-ekonomsku-suradnju-i-razvoj-OECD>, učitano 23.02.2016.

Europska unija

Europska unija jedinstveno je gospodarsko i političko partnerstvo 28 europskih država koje zajedno pokrivaju velik dio europskog kontinenta²⁷. Osnovana je nakon drugog svjetskog rata, točnije 1958. godine kada su prvu gospodarsku suradnju u obliku ekonomske zajednice potpisale zemlje Beneluksa te Njemačke, Italije i Francuske. Od prvih dana Europska unija stvara i proširuje tržišta te razvija ogromnu organizaciju koja pokriva brojna područja ekonomske i neekonomske prirode.

Ciljevi Europske unije:

1. Promoviranje mira, vrijednosti na kojima unija počiva i dobrobiti građana,
2. Uspostava zone slobode, sigurnosti i pravde za sve građane,
3. Uspostava zajedničkog unutrašnjeg tržišta,
4. Uspostava ekonomske i monetarne unije s zajedničkom valutom,
5. Zaštita građana unije.

Detaljnije informacije o Europskoj uniji, o njoj trgovinskoj politici, instrumentima, trgovinskim sporazumima važne za ovo istraživanje nalaze se u slijedećem poglavlju ovog rada.

EFTA

EFTA ili Europsko udruženje slobodne trgovine međunarodna je organizacija koja ujedinjuje tržišta Islanda, Lihtenštajna, Norveške i Švicarske u zonu slobodne trgovine te istovremeno predstavlja platformu za sudjelovanje njezine tri članice (Island, Lihtenštajn, Norveška) u europskom gospodarskom prostoru zajedno s 15 članica EU-e²⁸.

EFTA danas predstavlja marginalnu ekonomsku grupaciju čije su aktivnosti usmjerene na monitoring i upravljanje odnosima između svojih država članica.

²⁷ Preuzeto s http://europa.eu/about-eu/basic-information/about/index_hr.htm, učitano 24.02.2016.

²⁸ Preuzeto s <http://mei.multilink.hr/mali-rjecnik-e.html>, učitano 24.02.2016.

3. TRGOVINSKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Prvi ciljevi nastanka EEZ bili su usmjereni na ukidanje carina te ostalih ograničenja za međusobnu trgovinu u procesu europskog ujedinjenja. Prvo se započelo s radom na zajedničkom tržištu ugljena i čelika što nas navodi na to da su se ove sirovine kao i njihovi proizvodi mogli slobodno kretati na području početnih šest zemalja osnivačica Europske zajednice za ugljen i čelik. Cilj realizacije carinske unije postavljen je Rimskim ugovorima koji se odnose na zajedničku trgovinsku politiku zemalja članica. Vrlo je važno znati kakvu trgovinsku politiku EU provodi jer je ona najvažniji svjetski uvoznik i izvoznik. EU je bitan sudionik multilateralne trgovinske liberalizacije pa je važno napomenuti da ima razgranatu mrežu preferencijalnih trgovinskih sporazuma od kojih su najviše ističu sporazumi sa skupinama zemalja Pacifika, Afrike, Kariba, zemalja srednje i istočne Europe, mediteranskih zemalja te zemalja jugoistočne Europe.

3.1. Trgovinska politika - ciljevi i instrumenti

Trgovina Europske unije je inicijator gospodarskog rasta i razvoja jer se kroz izvoz povećava mogućnosti plasmana proizvoda, a samim time i proizvodnje u velikim količinama što dovodi do snižavanja troškova same proizvodnje, dok se s druge strane kroz uvoz omogućava da neku skupinu proizvoda jeftinije kupimo u inozemstvu nego kad bismo ih samo proizveli. Trgovina predstavlja preduvjet inovacija, konkurentnosti i specijalizacije, otvara put investicijama te stvara nova radna mjesta. Europska komisija predstavlja EU u procesima rješavanja sporova WTO-a, dok se EU zalaže za pravedna i transparentna trgovinska pravila. EU potiče rast trgovine putem multilateralnih i bilateralnih sporazuma te pokušava pružiti potporu zemljama u razvoju putem razvojnih programa pomoći.

U isključive ovlasti EU ulaze komercijalni aspekti intelektualnog vlasništva i izravna inozemna ulaganja te trgovina robom i uslugama, što znači da zemlje članice u multilateralnim pregovorima predstavlja Europska komisija. Vijeće ministara i Europski parlament prihvaćaju pravne propise u procedurama suodlučivanja dok trgovinske sporazume prihvaća Vijeće ministara, ali je potrebna suglasnost Europskog parlamenta. Nastanak carinske unije 1968. godine značilo je i uvođenje zajedničke trgovinske politike. Carinska unija veće ovlasti daje unutar-regionalnoj trgovini te tako diskriminira trgovinu s trećim zemljama.

Ciljevi zajedničke trgovinske politike su: postupno ukidanje restrikcije u međunarodnoj trgovini, ujednačavanje mjera liberalizacije izvoza i trgovinske zaštite, zaključivanje trgovinskih i carinskih sporazuma.

Ciljevi trgovinske politike EU-a su doprinosili²⁹:

- Harmoniziranom razvoju svjetske trgovine,
- Progresivnom ukidanju ograničenja u međunarodnoj trgovini,
- Smanjivanju carinskih barijera.

Jedan od problema trgovinske politike je transparentnost jer ne postoji nikakva obveza izrade godišnjih izvještaja već se svake dvije godine na inicijativu WTO-a izrađuje pregled trgovinske politike. Trgovinska politika Europske unije vrlo je složena jer sadrži niz sporazuma koji su u primjeni, ali se ti sporazumi međusobno jako razlikuju.

Instrumenti trgovinske politike su: preferencijalne carine (kvote), carine, kvote, antidampinške carine, regulatorne barijere, dogovorne cijene, izvozni poticaji, licenciranje te domaće potpore. Velik dio instrumenata se provodi na EU razini, dok zemlje članice sudjeluju jedino kod domaćih potpora i licenciranja.

Princip najpovlaštenije nacije EU primjenjuje prema: SAD-u, Kanadi, Japanu, Australiji, Novom Zelandu, Južnoj Koreji, Singapuru, Hong Kongu i zemljama koje nisu članice WTO-a (npr. Rusija i Ukrajina). To je rezultat razgranate mreže preferencijalnih sporazuma koje je EU potpisala s mnogim skupinama zemalja ili bilateralno s pojedinim zemljama prema kojima primjenjuje povoljni trgovinski režim³⁰.

EU se u suvremenim uvjetima prilagođava pravilima WTO-a u definiranju mjera trgovinske politike, obilježja ovakve politike su: korištenje niza specifičnih carina na uvoz poljoprivrednih proizvoda i čvrsti oslonac na ad valorem carine za nepoljoprivredne proizvode. Kvote određene iz Urugvajске runde pregovora GATT-a trebale su biti zamijenjene carinama, EU često primjenjuje antidampinške carine u situacijama kad izvoznici svoje proizvode plasiraju na tržište EU po nižim cijenama nego što su u zemlji izvoznici.

²⁹ Škabić Kersan, I.: Ekonomije EU, Sveučilište J. Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam, Pula, 2012., str. 306

³⁰ Škabić Kersan, I.: Ekonomije EU, Sveučilište J. Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam, Pula, 2012., str. 307

Trgovinska politika bi u današnje vrijeme trebala dati odgovore koji se tiču globalizacije i sve veće liberalizacije trgovine, razvoj informatičkog društva, ubrzanje tehnološkog napretka, ali isto tako i posljedica koje se odnose na globalnu ekonomsku krizu.

3.2. Sustav preferencijalnih trgovinskih sporazuma EU-a

EU jedan je od važnijih sudionika multilateralne trgovine. Isto tako EU razvija preferencijalne sporazume s mnogim zemljama. Složenost preferencijalnih sporazuma najčešće se prikazuje "piramidom preferencijala" gdje se na dnu nalaze zemlje na koje se primjenjuje princip najpovlaštenije nacije, prema vrhu idu redom: GSP i EBA zemlja, Mercosur, ACP i mediteranske zemlje, zemlje zapadnog Balkana, Meksiko, Južna Afrika, Čile, Izrael i Turska. Sustav trgovinskih sporazuma naziva se i sustavom "središta i krakova" gdje središte predstavlja samo tržište EU-a, a krakovi su brojni trgovinski sporazumi koje EU ima potpisane s pojedinim zemljama ili grupacijama zemalja³¹. Europska zajednica je GSP sustav uvela 1971. godine prema zemljama u razvoju gdje je naglasak na borbi protiv politike uvozne supstitucije u zemljama u razvoju i strukture carina u zemljama OECD-a kojima se ograničava uvoz najznačajnijih proizvoda prerađivačke industrije iz zemalja u razvoju. EU može GSP politiku podijeliti u dva dijela: super GSP koji uključuje dodatne unilateralne preferencije EU-a zemljama koje iz nekih razloga EU želi potaknuti i opći GSP namijenjen svim zemljama u razvoju.

Jedna od glavnih mjera zajedničke trgovinske politike je odobravanje trgovinskih preferencijalnih režima prema trećim zemljama ili skupini zemalja. Sam preferencijalni tretman omogućuje ukidanje ili smanjivanje barijera za proizvode iz tih zemalja. Najvažniji preferencijalni sustavi su prema: zemljama Mediterana, ACP zemljama te zemljama zapadnog Balkana.

EU i ACP zemlje

U sustavu preferencijala pokušaji su zemalja članica EU da održavaju bliske odnose sa svojim bivšim kolonijama te su tako i nastali posebni odnosi sa zemljama Afrike, Pacifika i Kariba. EZ ima dugogodišnju suradnju s regijom koja se odnosi na unilateralne preferencije s ciljem industrijalizacije i rasta zemalja. Zemlje u razvoju najviše izvoze sirovine i kako bi se omogućio što povoljniji pristup tih proizvoda na

³¹ Škabić Kersan, I.: Ekonomije EU, Sveučilište J. Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam, Pula, 2012., str. 309

tržište EZ-a, potpisana je Konvencija o pridruživanju 18 afričkih zemalja 1963. godine. Konvencija je upućivala na ekonomsku i tehničku pomoć, privatne investicije i osnivanje određenih zajedničkih institucija te na trgovinu.

EZ je 1975. godine u Lomeu donijela ugovor pod imenom Konvencija Lome sa 46 zemalja u razvoju Afrike, Kariba i Pacifika.

- Lome I – odnosila se na razdoblje od 1975. do 1980. godine, a odnosio se na ne recipročne preferencije za izvoz ACP-a u EZ-u, pravo svake države da odredi svoju politiku, jednakost među partnerima,
- Lome II – od 1980. do 1985. godine uvodi se SYSIM sistem,
- Lome III – od 1985. do 1990. godine usmjerenost na samostalan razvoj u samodovoljnosti hrane,
- Lome IV – od 1990. do 1995. godine promocija ljudskih prava, jačanje uloge žene, zaštita okoliša, demokracija, promoviranje privatnog sektora,
- Lome V – od 1995. do 2000. godine elementi poštivanja ljudskih prava, vladavine prava i demokratskih principa.

Konvencija Lome definirala je liberalizaciju trgovine, financijsku pomoć, regionalnu suradnju, uspostavu socijalnih društava, razvoj infrastrukture, promocija suradnje u području klime i turizma.

1996. godine obnavljanje konvencije EU – ACP bio je glavni predmet diskusija da bi se 1998. godine započeli pregovori te je nakon toga i dogovoreno potpisivanje novog Sporazuma o suradnji koji je potpisan na rok od dvadeset godina. Taj sporazum predstavlja najopsežniji sporazum EU koji ima potpisan sa zemljama u razvoju te predstavlja suradnju EU i 79 ACP zemalja.

Sporazum se odnosi na tri temeljna stupa: suradnja u području gospodarstva i trgovine, razvojna suradnja i politička dimenzija suradnje. Druga revizija Sporazuma dogodila se 2010. godine te je tada istaknuta rastuća uloga regionalne integracije ACP zemalja. Glavni ciljevi ACP zemalja su AIDS, održivost ribarstva te sigurnost u opskrbi hranom. ACP i EU kako glavni izazov suradnje su prepoznale u području klimatskih promjena. Osnovni instrument EU putem kojeg pruža razvojnu pomoć ACP zemljama je Europski fond za razvoj. U fondu je za razdoblje od 2008. do 2013. godine bilo namijenjeno 22,7 milijardi eura što je 65% više u odnosu na razdoblje od 2000. do 2007. godine. Cilj Sporazuma o ekonomskoj suradnji je stvoriti zonu slobodne trgovine između EU i ACP zemalja. EPA je otvorena u svim zemljama u razvoju, a zemlje su se grupirale u sedam

regija: pet u Africi, jedna na Karibima i jedna na Pacifiku. EPA je usklađena s principima WTO-a.³² Suradnja ACP zemalja i EU je dugogodišnja te je njihov značaj za EU trgovinu marginalan i na njih se odnosi 4,3% uvoza i 5,1% izvoza EU-a.

EU i mediteranske zemlje

U grupu mediteranskih zemalja spadaju zemlje koje imaju izlaz na Sredozemno more, a u tu skupinu pripada sedam članica EU: Italija, Francuska; Grčka, Španjolska, Portugal, Malta i Cipar isto i europske zemlje koje nisu članice i arapske zemlje na južnom Mediteranu. Politika koju EU vodi prema mediteranski zemljama se odnosi na suradnju sa zemljama koje nisu članice EU: zemljama Magreba (Tunis, Alžir i Maroko), Turskom, Mašrekom (Jordan, Egipat, Sirija i Libanon) i Izraelom. S obzirom koliko ovise o EU, zemlje se dijele na dvije grupe. O međusobnom zajedničkom tržištu ovisne su zemlje Mašreka. Kao izvoznik nafte Alžir ovisi više o svjetskom nego i europskom tržištu. Druga grupa zemalja su zemlje koje ovise o EU, a to su Izrael, Maroko, Turska i Tunis.

EU je najvažniji vanjskotrgovinski partner za uvoz i izvoz dobara. Uvoz je više usmjeren na hranu i industrijske proizvode dok u izvozu više prevladavaju nafta, poljoprivredni proizvodi i druge sirovine. 1985. godine je Europsko vijeće zbog velike važnosti ove regije za EU pokrenulo mediteransku politiku u kojoj je glavni cilj financijski odnos mediteranskih nečlanica i EZ-a i unapređenje trgovine. Odnosi mediteranske politike bili su regulirani bilateralnim sporazumima gdje je cilj bio slobodni pristup industrijskih proizvoda na tržište EZ-a.

Do nove mediteranske politike došlo je devedesetih godina, a koja je prihvaćena 1992. godine te su bila uključena tri važna aspekta:

1. Financijski paket od 1992. do 1996. godine uključivao je četvrtu generaciju financijskih protokola sa zemljama Mašreka, Magreba i Izraela,
2. Horizontalna financijska suradnja koja je trebala omogućiti veću unilateralnu pomoć regionalnim projektima,
3. Unaprijeđenost trgovinske suradnje sa zemljama regije.

1995. godine je u Barceloni započelo Euro-mediteransko partnerstvo ili Barcelona Proces u suradnji EU i zemalja Mediterana. Ciljevi deklaracije su:

³² Škabić Kersan, I.: Ekonomije EU, Sveučilište J. Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam, Pula, 2012., str. 312

1. Uspostavljanje zajedničkog euro-mediteranskog područja stabilnosti i mira temeljenim na principima u koja su uključena poštivanje ljudskih prava i demokracije,
2. Stvaranje prostora za zonu slobodne trgovine između mediteranski partnera i EU,
3. Razvoj slobodnih društva, zaštita ljudskih resursa i promoviranje razumijevanja između kultura.

Cilj koji je do 2010. godine postavila Deklaracija je da se uspostavi Euro-mediteranska zona slobodne trgovine kako bi se povežalo 12 zemalja Mediterana i 15 zemalja EU-a. prema zemljama Mediterana EU je razvila i program pomoći MEDA koji je uključivao financijsku i tehničku potporu za reformu socijalnih i gospodarskih struktura. Od 2007. godine je zamijenjen Instrumentom za europsku politiku susjedstva i suradnje. Programom je osigurano 12 milijardi eura za uspostavu slobodne trgovine, područja energetike, zajedničke infrastrukturne projekte, razmjenu studenata, zaštite okoliša te mnoge druge.

EU i zemlje srednje i istočne Europe

EU je politiku prema zemljama srednje i istočne Europe počela je razvijati nakon raspada Sovjeta za uzajamnu ekonomsku pomoć i napuštanja socijalističkog gospodarenja u tim zemljama. Zemlje srednje i istočne Europe su dugo bile pod utjecajem Sovjetskog saveza i malo su trgovale sa zemljama EZ-a. U zemlje srednje i istočne Europe pripadaju: Poljska Mađarska, Češka, Latvija, Estonija, Litva, Slovačka, Rumunjska, Slovenija i Bugarska. Nakon izlaska iz CMEA zemlje su se okrenule tržištu EU i nakon toga je došlo do vrlo velike potražnje za proizvodima zapadne Europe. Osim suradnje između CMEA i EZ-a bilateralne sporazume o trgovini je EZ potpisivala s ovim zemljama, da bi 1990. godine došlo do novih sporazuma odnosno do Europskih sporazuma s kojima se otvara kvalitetna suradnja EU-a i zemalja srednje i istočne Europe te ne kraju i njihovim ulaskom u članstvo EU-a.

Ciljevi Europskih sporazuma bili su³³:

- stvaranje odgovarajućeg okvira za politički dijalog,

³³ Škabić Kersan, I.: Ekonomije EU, Sveučilište J. Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam, Pula, 2012., str. 317

- poticanje ekspanzije trgovine i harmonizacije ekonomskih odnosa između EU-a i zemlje, potpisnice te ubrzanje dinamičkog ekonomskog razvoja i prosperiteta zemlje potpisnice,
- stvaranje osnove za financijsku i tehničku pomoć zemlji potpisnici,
- stvaranje odgovarajućeg okvira za postupnu integraciju zemlje potpisnice u EU-u,
- poticanje suradnje u području kulture.

Stupanje Europskih sporazuma na snagu potrajalo je nekoliko godina zbog ratifikacije u članicama EU-a te je iz tog razloga potpisan Privremeni sporazum koji se odnosio na trgovinske aspekte. Privremeni sporazum nije trebao ratifikaciju kako bi stupio na snagu te su samim time olakšani trgovinski odnosi zemalja potpisnica i EU-a.

Trgovinska liberalizacija je razlikovala nekoliko skupina proizvoda: tekstilni proizvod, osjetljivi proizvod, osnovni industrijski proizvod i ECSC proizvod. Liberalizacija se u najkraćem roku odvijala za industrijske proizvode dok je za osjetljive proizvode najdulje trajala. Trgovinska liberalizacija se u principu temeljila na asimetričnosti i reciprociteta, gdje se reciprocitet smatra obvezom obiju strana u snižavanju trgovinski ograničenja na međusobnu trgovinu, dok se princip asimetrije obvezuje liberalizirati trgovinski sustav u što kraćem roku.

Na sastanku u Kopenhagenu 1993. godine dogodio se važan korak EU-a u smislu prihvaćanja zemalja srednje i istočne Europe kada su definirani kriteriji koje bi trebale ispuniti zemlje kandidati pri ulasku u EU³⁴:

1. Politički: uspostava demokracije i vladavine prava, poštivanje ljudskih prava i zaštita manjina,
2. Ekonomski: postojanje tržišnog gospodarstva, sposobnost suočavanja s konkurentskim pritiskom i tržišnim snagama unutar EU-a,
3. Pravni: usvajanje ciljeva EU-a i prihvaćanje nasljeđa,
4. Administrativni: prilagodba odgovarajućih administrativnih struktura za osiguranje uvjeta za postupnu i skladnu integraciju,

³⁴ Škabić Kersan, I.: Ekonomije EU, Sveučilište J. Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam, Pula, 2012., str. 318

3.3. Trgovina Europske unije u brojkama

Nastavak ovog rada prikazuje statistiku, odnosno detaljne statističke podatke o trgovini Europske unije među zemljama članicama, trgovini s zemljama ostatka svijeta, glavnim trgovinskim partnerima i trgovini prema glavnim proizvodima u razmjeni. Podaci su točni i preuzeti sa stranica Europske komisije te prikazuju realnu sliku trgovinske razmjene i utjecaj trgovinske politike Europske razmjene na vanjsku trgovinu.

Uvoz/izvoz/stanje trgovinske razmjene s ostatkom svijeta (top 20)

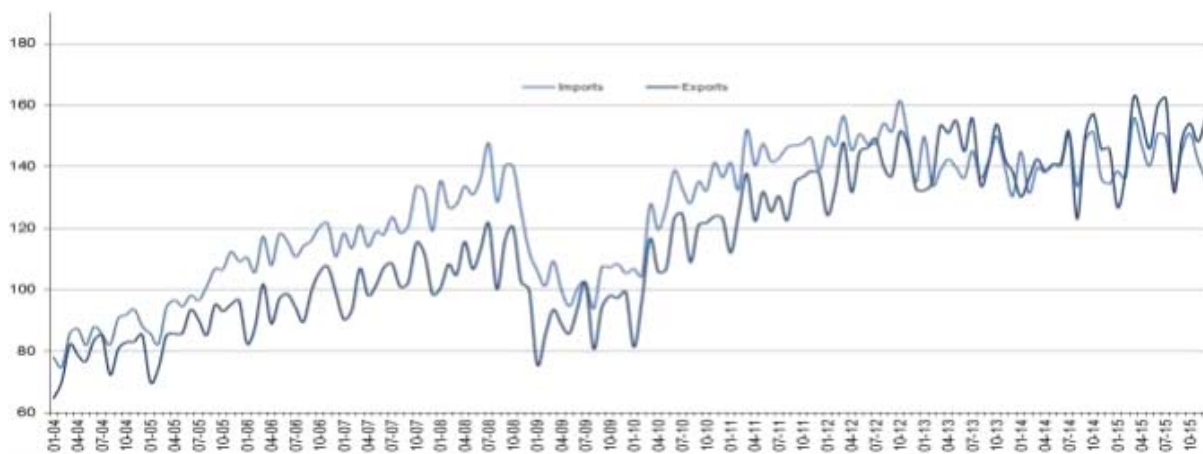
N°	Total EU Trade with...	million euro	share (%)	EU Imports from...	million euro	share (%)	EU Exports to...	million euro	share (%)	EU trade balance with...	million euro
	Extra EU28	3,513,929	100.0	Extra EU28	1,724,867	100.0	Extra EU28	1,789,063	100.0	Extra EU28	64,196
1	USA	615,760	17.5	China	350,257	20.3	USA	369,549	20.7	USA	123,337
2	China	520,657	14.8	USA	246,211	14.3	China	170,399	9.5	Switzerland	48,534
3	Switzerland	253,132	7.2	Russia	135,876	7.9	Switzerland	150,833	8.4	United Arab Emirates	39,116
4	Russia	209,781	6.0	Switzerland	102,299	5.9	Turkey	78,959	4.4	Australia	22,079
5	Turkey	140,533	4.0	Norway	74,313	4.3	Russia	73,905	4.1	Hong Kong	21,162
6	Norway	123,180	3.5	Turkey	61,574	3.6	Japan	56,572	3.2	Saudi Arabia	18,742
7	Japan	116,298	3.3	Japan	59,726	3.5	Norway	48,867	2.7	Turkey	17,384
8	South Korea	90,209	2.6	South Korea	42,327	2.5	United Arab Emirates	48,480	2.7	Mexico	13,982
9	India	77,368	2.2	India	39,449	2.3	South Korea	47,882	2.7	Egypt	13,209
10	Brazil	65,468	1.9	Brazil	30,879	1.8	Saudi Arabia	40,248	2.2	Stores and provisions -	13,098
11	Canada	63,433	1.8	Vietnam	29,958	1.7	India	37,919	2.1	Singapore	10,793
12	Saudi Arabia	61,754	1.8	Canada	28,223	1.6	Hong Kong	35,382	2.0	Canada	6,987
13	United Arab Emirates	57,844	1.6	Taiwan	25,487	1.5	Canada	35,210	2.0	Lebanon	6,302
14	Mexico	53,333	1.5	Malaysia	22,721	1.3	Brazil	34,588	1.9	South Africa	6,109
15	Hong Kong	49,603	1.4	Saudi Arabia	21,506	1.2	Mexico	33,657	1.9	Israel	5,720
16	Singapore	48,588	1.4	Algeria	20,868	1.2	Australia	31,634	1.8	Morocco	5,661
17	South Africa	44,798	1.3	Mexico	19,675	1.1	Singapore	29,690	1.7	South Korea	5,555
18	Taiwan	43,943	1.3	Thailand	19,537	1.1	South Africa	25,454	1.4	Iran	5,252
19	Algeria	43,157	1.2	South Africa	19,345	1.1	Algeria	22,289	1.2	Gibraltar	4,281
20	Australia	41,190	1.2	Singapore	18,898	1.1	Egypt	20,444	1.1	Oman	3,869

Slika 2. Trgovina Europske unije s zemljama izvan EU(ukupno/uvoz/izvoz/stanje)³⁵

Slika 2. prikazuje iznose razmjene Europske unije s zemljama ostatka svijeta promatrano sa stajališta uvoza i izvoza. Europska unija najviše uvozi iz Kine (20,3%), iz SAD-a (14,3%), Rusije (7,9%) i Švicarske (5,9%). S druge strane, najviše se izvozi u SAD (20,7%), Kinu (9,5%) i Švicarsku (8,4%). Ukupno gledano, najvažniji trgovinski partneri Europske unije su Sjedinjene Američke Države, Kina, Švicarska i Rusija. Iznosi na slici prikazani su u milijunima eura, a udjeli u postotnim iznosima.

³⁵Preuzeto s http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf, učitano 27.02.2016.

Trgovina dobrima između zemalja Europske unije

Slika 3. Uvoz/izvoz dobara na području EU³⁶

Slika 3. prikazuje uvoz i izvoz dobara (proizvoda) između zemalja članica EU u razdoblju od 2004. – kraja 2015. godine. Svjetlijom linijom prikazan je uvoz, a tamnijom izvoz. Lako se može uočiti da su uvoz i izvoz od početka pa do kraja promatranja relativno na istim razinama. Isto tako uočljiv je njihov porast nakon završetka krize (2009.)

Glavni trgovački proizvodi EU

	Extra-EU28 exports			Extra-EU28 imports			Trade balance	
	Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Growth	Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Growth	Jan-Dec 14	Jan-Dec 15
Total	1 702.1	1 789.1	5%	1 688.7	1 724.9	2%	13.3	64.2
Primary goods:	260.4	241.6	-7%	615.6	508.7	-17%	-355.2	-267.1
<i>Food & drink</i>	107.6	113.3	5%	98.4	108.0	10%	9.2	5.2
<i>Raw materials</i>	43.3	43.2	0%	72.8	72.1	-1%	-29.5	-28.8
<i>Energy</i>	109.5	85.1	-22%	444.3	328.6	-26%	-334.8	-243.5
Manufactured goods:	1 374.0	1 469.5	7%	1 029.9	1 168.4	13%	344.0	301.1
<i>Chemicals</i>	278.8	315.1	13%	165.4	184.9	12%	113.4	130.2
<i>Machinery & vehicles</i>	708.6	750.9	6%	456.3	532.4	17%	252.3	218.5
<i>Other manuf'd goods</i>	386.6	403.6	4%	408.2	451.1	11%	-21.6	-47.6
Other	67.7	78.0	15%	43.2	47.8	11%	24.5	30.2

Slika 4. Glavni proizvodi u razmjeni³⁷

Slika 4. prikazuje potražnju (uvoz) i ponudu (izvoz) za proizvode u razmjeni kojima se ostvaruju najveće promjene u bilancama. U 2015. godini najviše se izvozilo redom: vozila i strojevi, kemijski proizvodi, hrana i piće, energija. U odnosu na isto razdoblje u 2014. godini bilježi se 5%-tni porast izvoza. Što se uvoza, najveći postotak otpada također na vozila i strojeve i energiju. U odnosu na isto razdoblje u 2014. godini bilježi se 2%-tni porast uvoza. Ukupno gledano, zabilježena je pozitivna bilanca što je dobar pokazatelj napretka zemalja članica unije.

³⁶Preuzeto s http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_151969.pdf, učitano 27.02.2016.

³⁷Preuzeto s http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_151969.pdf, učitano 27.02.2016.

Ukupna trgovina zemalja članica EU

	Total exports						Total imports						Trade balance					
	Total		Intra-EU		Extra-EU		Total		Intra-EU		Extra-EU		Total		Intra-EU		Extra-EU	
	Jan-Dec 15	Growth / Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Growth / Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Growth / Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Growth / Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Growth / Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Growth / Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Jan-Dec 14	Jan-Dec 15	Jan-Dec 14
Belgium	358.9	1%	258.1	3%	100.7	-3%	338.2	-1%	212.1	-5%	126.1	5%	20.6	13.3	46.0	29.0	-25.4	-15.6
Bulgaria	23.2	5%	14.9	8%	8.3	0%	26.4	1%	17.0	5%	9.4	-6%	-3.3	-4.1	-2.1	-2.3	-1.1	-1.7
Czech Republic	142.6	8%	118.9	10%	23.7	1%	126.6	9%	97.6	9%	29.0	10%	15.9	15.6	21.2	18.4	-5.3	-2.8
Denmark	85.9	3%	52.6	-1%	33.3	9%	77.1	3%	53.5	3%	23.6	3%	8.8	8.7	-0.9	1.1	9.7	7.6
Germany	1 198.3	7%	693.9	7%	504.4	6%	946.4	4%	621.6	4%	324.8	4%	251.9	216.5	72.3	53.8	179.5	162.7
Estonia	11.6	-4%	8.7	0%	2.9	-14%	13.1	-5%	10.7	-5%	2.4	-6%	-1.4	-1.7	-2.0	-2.5	0.5	0.8
Ireland	108.6	21%	58.5	19%	50.0	24%	64.3	17%	43.6	15%	20.7	20%	44.3	34.5	14.9	11.3	29.3	23.1
Greece	25.8	-5%	13.9	6%	11.9	-16%	43.6	-9%	23.0	-1%	20.6	-17%	-17.8	-20.8	-9.1	-10.2	-8.8	-10.6
Spain	254.0	4%	165.1	6%	89.0	1%	278.8	3%	167.9	8%	110.9	-4%	-24.7	-25.9	-2.8	1.0	-21.9	-26.8
France	456.0	4%	268.2	2%	187.8	8%	516.1	1%	352.7	2%	163.5	-1%	-60.2	-72.4	-84.4	-82.0	24.3	9.6
Croatia	11.6	11%	7.6	16%	4.0	4%	18.4	7%	14.3	9%	4.1	1%	-6.8	-6.7	-6.7	-6.5	-0.2	-0.3
Italy	413.8	4%	227.2	4%	186.6	4%	368.6	3%	215.6	6%	152.9	0%	45.2	41.9	11.5	14.9	33.7	27.0
Cyprus	1.6	21%	0.9	11%	0.8	34%	5.0	-1%	3.7	2%	1.3	-9%	-3.4	-3.7	-2.8	-2.9	-0.5	-0.9
Latvia	10.9	-1%	7.5	1%	3.3	-4%	12.9	-3%	10.3	-4%	2.6	1%	-2.0	-2.3	-2.7	-3.2	0.7	0.9
Lithuania	23.0	-5%	14.2	6%	8.9	-19%	25.5	-2%	17.0	0%	8.5	-5%	-2.4	-1.5	-2.8	-3.6	0.4	2.1
Luxembourg	15.6	8%	13.1	10%	2.5	-2%	21.1	5%	15.3	-5%	5.8	45%	-5.5	-5.6	-2.2	-4.1	-3.3	-1.5
Hungary	88.8	7%	72.3	8%	16.6	0%	83.5	6%	63.6	7%	19.8	1%	5.4	4.3	8.6	7.2	-3.2	-2.9
Malta	2.3	5%	1.0	-5%	1.3	16%	5.2	1%	3.4	5%	1.8	-5%	-2.9	-2.9	-2.3	-2.1	-0.5	-0.8
Netherlands	511.2	1%	386.1	0%	125.1	2%	455.9	3%	208.1	2%	247.8	3%	55.4	62.7	178.0	180.9	-122.7	-118.2
Austria	137.3	2%	96.1	2%	41.2	2%	139.9	2%	107.3	2%	32.6	3%	-2.6	-2.8	-11.2	-11.5	8.6	8.6
Poland	178.7	8%	141.6	10%	37.1	-1%	173.6	3%	121.7	4%	51.9	2%	5.1	-2.7	19.9	11.0	-14.8	-13.7
Portugal	49.8	4%	36.2	6%	13.6	-3%	60.1	2%	46.0	4%	14.2	-5%	-10.3	-10.9	-9.7	-10.0	-0.6	-0.9
Romania	54.6	4%	40.2	8%	14.4	-5%	63.0	8%	48.6	10%	14.4	0%	-8.4	-6.1	-8.3	-6.8	0.0	0.8
Slovenia	28.8	6%	21.9	7%	6.9	3%	26.8	5%	18.7	6%	8.1	2%	2.0	1.5	3.2	2.7	-1.1	-1.2
Slovakia	68.1	5%	58.2	6%	9.9	-3%	66.3	7%	52.1	11%	14.1	-4%	1.9	3.4	6.1	8.0	-4.2	-4.6
Finland	53.6	-4%	31.5	-2%	22.1	-7%	54.2	-6%	39.5	0%	14.7	-20%	-0.6	-1.8	-8.0	-7.3	7.4	5.5
Sweden	126.1	2%	73.7	2%	52.4	2%	124.0	2%	86.6	3%	37.5	-2%	2.0	1.6	-12.9	-11.7	15.0	13.3
United Kingdom	415.0	9%	184.5	1%	230.5	16%	564.0	9%	302.3	10%	261.7	7%	-149.0	-139.5	-117.8	-93.3	-31.2	-46.1

Slika 5. Uvoz/izvoz zemalja članica EU³⁸

Slika 5. prikazuje ukupan izvoz, uvoz i stanje u trgovini za svaku zemlju članicu Europske unije u razdoblju od 2014. – 2015. godine za sve trgovačke radnje unutar i izvan granica EU. U primjeru se prikazuje trgovina Republike Hrvatske koja je u 2015. godini ostvarila izvoz u iznosu od 11.6 milijardi eura što je povećanje za 11% u odnosu na 2014. godinu. Što se tiče uvoza, on je u 2015. godini iznosio 18.4 milijarde eura što je povećanje za 9% u odnosu na 2014. godinu. Može se uočiti da je uvoz za 6.8 milijardi eura veći od izvoza, što stvara veoma nepovoljnu trgovinsku bilancu. Zadatak države je da instrumentima trgovinske politike stvori preduvjet za smanjenje pasive, odnosno ubrzani rast aktive trgovinske bilance.

³⁸Preuzeto s http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_151969.pdf, učitano 27.02.2016.

4. TRGOVINSKA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Trgovinsku politiku Republike Hrvatske (u nastavku RH) najlakše možemo definirati kao skup različitih ekonomskih i političkih mjera kojima država nastoji zaštititi domaću proizvodnju od inozemnih konkurenata s ciljem da poveća blagostanje svojih građana. Drugim riječima, trgovinsku politiku možemo nazvati i „zaštitnom“ politikom uporabom koje se na neki način diskriminira roba kojom se trguje preko granice i to diskriminacijom:

1. uvoza pomoću carina i kvota,
2. izvoza pomoću izvoznih pristojba,
3. protiv stranih investitora pomoću kapitalnih kontrola,
4. stranih radnika pomoću viza,
5. u korist izvoza pomoću izvoznih poticaja i
6. u korist uvoza pomoću precijenjene valute.

Ulaskom u Europsku uniju, RH se u svojim trgovinskim odnosima s trećim zemljama obvezala primjenjivati „Zajedničku trgovinsku politiku Europske unije“ (EU Trade Policy). Ta je politika uređena 207. člankom Ugovora o funkcioniranju Europske unije i u isključivoj je nadležnosti Europske unije. Temeljna načela Zajedničke trgovinske politike Europske unije sadrže pravila o³⁹:

1. Upotrebi zajedničkih carinskih stopa prema sklopljenim trgovinskim sporazumima,
2. Komercijalnim aspektima prava intelektualnog vlasništva,
3. Izravna strana ulaganja,
4. Ujednačavanju mjera liberalizacije trgovine,
5. Utvrđivanju zajedničke izvozne politike,
6. Korištenju zaštitnih trgovinskih zaštitnih mehanizama,
7. Uklanjanju trgovinskih prepreka.

Ulaskom Hrvatske u EU (01.07.2013.) prestaje primjena nacionalnih propisa s područja trgovinske politike ali isto tako prestaje i primjena svih sporazuma o slobodnoj trgovini koje je RH sklopila prije članstva u EU. Samim time, ukidaju se sklopljeni sporazumi o slobodnoj trgovini s CEFTA-om, EFTA-om i Turskom. Članstvom u EU, Hrvatska

³⁹ Preuzeto s www.izvoz.gov.hr/trgovinska-politika/118, učitano 29.02.2016.

postaje sudionikom jedinstvenog tržišta EU koje se odlikuje nepostojanjem carinskih i necarinskih barijera, te se time automatski smanjuju pogranični troškovi poslovanja i povećava se konkurencija a hrvatski izvoznici dobivaju slobodan pristup tržištu. Osim toga, članstvom u EU Hrvatska postaje i dijelom razvijene mreže trgovinskih sporazuma koji su sklopljeni od strane EU s mnogim državama unutar i izvan Europe.

Trgovinski interesi RH koji su sastavni dio Zajedničke trgovinske politike EU, ostvaruju se zastupanjem RH i sudjelovanjem u radu tijela Vijeća Europske unije, i to najprije u Odboru za trgovinsku politiku i njegovim radnim skupinama. Nakon što se države članice usuglase, njihove stavove zastupa Europska komisija čiji je zadatak da u ime EU pregovara i sklapa bilateralne i multilateralne trgovinske ugovore.

Ciljevi Zajedničke trgovinske politike prikazani su na slici 6.

Slika 6. Ciljevi zajedničke trgovinske politike EU⁴⁰

Ciljevi hrvatske trgovinske politike:

1. Stvoriti povoljne uvjete za trgovinu i ulaganja sa trećim zemljama kako bi se omogućio oporavak hrvatskog gospodarstva,
2. Informirati poslovne subjekte o uvjetima i mogućnostima povoljnijeg trgovinskog nastupa sa zemljama EU.

⁴⁰ Preuzeto s http://www.hrvatski-izvoznici.hr/Cms_Data/Contents/hiz/Folders/dokumenti/9konvencija/~contents/T7SJXMREK7QZQWFJ/3-mvep-trgovinska-politika.pdf, učitano 29.02.2016.

4.1. Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH

Na međunarodnu razmjenu, odnosno međunarodnu trgovinu robama i uslugama utječu različiti aspekti trgovinske politike koje nazivamo instrumentima trgovinske politike. U instrumente se ubrajaju uvozne carine, nacionalni propisi, različiti zahtjevi i druge mjere koji strani dobavljači moraju ispuniti ako žele imati pristup na hrvatsko tržište. Budući da je jedinstveno tržište EU tržište s minimalnim carinskim zaprekama, RH i druge zemlje članice EU sve više koriste necarinske prepreke kojima nastoje kompenzirati sve niže carine u međunarodnoj trgovini. Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH detaljnije su obrađeni u nastavku ovog rada.

4.1.1. Trgovinski zaštitni mehanizmi i mjere RH

Preuzimanjem Zajedničke trgovinske politike, na tržištu RH se primjenjuje zajednička carinska tarifa i druga pravila koja se odnose na uvoz dobara te odredbe od dampinškom, odnosno subvencioniranom uvozu.

U području trgovinskih zaštitnih mehanizama primjenjuju se slijedeće Uredbe⁴¹:

1. Uredba Vijeća o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja nečlanica Europske unije (Uredba Vijeća (EZ) br. 1225/2009),
2. Uredba Vijeća o zaštiti subvencioniranog uvoza iz zemalja nečlanica Europske unije (Uredba Vijeća (EZ) br. 597/2009),
3. Uredba Vijeća o zajedničkim pravilima za uvoz (Uredba Vijeća (EZ) br. 260/2009).

Mjere trgovinske politike RH (Antidamping i subvencionirani uvoz)

Antidamping

Antidampinške ili kompenzacijske pristojbe predstavljaju sredstvo zaštite tržišta Europske unije i domaćih proizvođača od uvoza proizvoda po tzv. dampinškim cijenama ili subvencioniranju uvoza proizvoda iz trećih zemalja pa se zbog toga mogu promatrati kao jedan od osnovnih mehanizama trgovinske politike.

Damping, odnosno dampinški uvoz označava uvoz proizvoda u RH po takvoj cijeni koja je niža od one uobičajene cijene za isti proizvod ili skupinu proizvoda i po kojoj se cijeni taj proizvod prodaje u zemlji izvoznici.

⁴¹ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/trgovinski-zastitni-mehanizmi/>, učitano 01.03.2016.

Postupak donošenja antidampinške mjere odvija se u četiri osnovne faze⁴²:

1. Pokretanje ispitnog postupka,
2. Provedba ispitnog postupka,
3. Donošenje privremene mjere,
4. Donošenje konačne mjere.

Postupak za donošenje antidampinške mjere ima pravo pokrenuti svaka fizička i pravna osoba, te udruženje koje djeluje u ime EU. Postupak je moguće pokrenuti samo pisanom prijavom i to direktno Europskoj komisiji ili putem Ministarstva vanjskih i europskih poslova.

Primjer antidampinga u RH

Tablica 5. Anti-damping istrage u 2015. godini u RH⁴³

PROIZVOD	ZEMLJA PODRIJETLA
Visoko kvalitetne čelične šipke za pojačanje betona	Kina
Hladno valjani čelični proizvodi	Kina
Aspartam	Kina
Natrijev ciklamat	Kina
Keramički filteri	Kina
Cijevi od nehrđajućeg čelika i cijevne spojnice	Kina, Tajvan

Tablica 5. prikazuje sve započete istrage u RH u 2015. godini koje su povezane s dampinškim uvozom. Lako je uočljivo da se radi o proizvodima čija je zemlja podrijetla Kina (samo u 1 slučaju Tajvan) koji su širom svjetskim tržišta poznati kao proizvodi slabije kvalitete i niske cijene pa su zbog toga pokrenute istrage oko utvrđivanja radi li se zaista o proizvodima damping cijena.

⁴² Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/trgovinski-zastitni-mehanizmi/>, učitano 01.03.2016.

⁴³ Izvor podataka:

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/CTVP//Statisti%C4%8Dki%20podaci%20EK%20o%20antidampin%C5%A1kim%20i%20kompenzacijskim%20mjerama%20za%202015.%20godinu.pdf>, učitano 01.03.2016.

Subvencionirani uvoz

Subvencije označavaju sustavnu materijalnu pomoć ili pomoć iz javnog proračuna u područjima javnog interesa. Subvencioniranje uvoza, po prethodnoj definiciji, označava radnje kojima se subvencioniraju proizvodi zemlje podrijetla/izvoza a uvoze se na tržište EU. Takve radnje često mogu ugroziti tržišnu ravnotežu i koncept primjene pravnog okvira jedinstvenog zajedničkog tržišta EU pa zbog toga svaka fizička ili pravna osoba, odnosno udruženje koje djeluje u ime Europske unije (isto kao i kod antidampinga), može pokrenuti postupak za utvrđivanje postoji li, u kojem je stupnju i kakav učinak na gospodarstva nosi dotična subvencija. Prigovori se podnose pisanim putem Europskoj komisiji ili Ministarstvu vanjskih i europskih poslova.

Ako se provedbom ispitnog postupka dokaže postojanje dampinga/subvencije i moguće nastale štete, Vijeće Europske unije nakon prijedloga Europske komisije ima pravo donijeti mjere koje su sukladne odredbama gore navedenih Uredbi.

Primjer antisubvencija u RH

Tablica 6. Anti-subvencijske istrage u RH u 2015. godini⁴⁴

Proizvod	Zemlja podrijetla
Cijevi od nodularno lijevanog željeza	India
Europski lubin i orada	Turska

Tablica 6. prikazuje pokrenute anti-subvencijske istrage u RH u 2015. godini. U odnosu na anti-dampinške istrage one se pojavljuju samo u 2 slučaja uvoza iz Indije i Turske kako bi se utvrdilo radi li se zaista o uvozu proizvoda iz subvencionirane proizvodnje.

Prikaz istraga o antidampingu i antisubvenciji prema sektoru

Tablica 7. prikazuje sve pokrenute istrage o antidampingu i antisubvenciji prema proizvodnom sektoru u RH u razdoblju od 2011. – 2015. godine. Najveći broj istraga pokrenut je 2011. godine (21) a vezan je uz uvoz kemijskih i srodnih proizvoda. Primjetno je da se veći broj istraga odnosi na istrage o antidampingu nego li o antisubvencioniraju. Također se može zaključiti da broj istraga s vremenom pada, što

⁴⁴ Izvor podataka:

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/CTVP//Statisti%C4%8Dki%20podaci%20EK%20o%20antidampin%C5%A1kim%20i%20kompenzacijskim%20mjerama%20za%202015.%20godinu.pdf>, učitano 01.03.2016.

zapravo pokazuje na relativno transparentan i dobro posložen sustav zaštitnih mjera i mehanizama.

Tablica 7. Pokrenute istrage o antidampingu i antisubvencijama u RH (2011.-2015.)⁴⁵

PROIZVODNI SEKTOR	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Kemijski proizvodi	11	-	1	2	2
Tekstilni proizvodi	-	-	3	-	-
Drvo i papir	-	-	-	-	-
Elektronika	-	2	-	-	-
Ostali strojarski proizvodi	1	1	-	-	-
Željezo i čelik	6	11	1	9	6
Ostali metali	1	-	-	3	-
Ostalo	2	5	4	2	2
Ukupno	21	19	9	16	-
Od čega: antidamping	17	13	4	14	8
Antisubvencije	4	6	5	2	2

Mjere agrarne politike RH

Mjere iz područja agrarne politike uvode se kako bi se osigurala kontinuirana opskrba domaćeg tržišta količinom robe koje će biti dovoljna za domaću potražnju, i to po povoljnim cijenama al s druge strane opet carinski zaštićena od uvoza jeftinije i manje kvalitetne robe. Najznačajnije mjere agrarne politike u trgovini RH (i EU) s trećim zemljama su⁴⁶:

⁴⁵ Izvor podataka:

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/CTVP//Statisti%C4%8Dki%20podaci%20EK%20o%20antidampin%C5%A1kim%20i%20kompenzacijskim%20mjerama%20za%202015.%20godinu.pdf>, učitano 02.03.2016.

⁴⁶ Preuzeto s https://carina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Dokumenti/Globalni/NDoc_1368.pdf, učitano 02.03.2016.

1. Specifične stope carine ovisne o sastavu proizvoda (npr. kod uvoza konditorski proizvoda),
2. Sustav ulaznih cijena (u sektoru voća i povrća),
3. Jedinična cijena koja se primjenjuje kad se carinska vrijednost ne može utvrditi temeljem transakcije vrijednosti,
4. Dodatne carine u sektoru šećera te pilećeg mesa i jaja, koje se obračunava kao dodatno davanje uz redovnu carinu,
5. Izvozne subvencije za neke osnovne i prerađene poljoprivredne proizvode,
6. Snižene stope carine za neku žitaricu i rižu,
7. Tarifne suspenzije za neke vrste i kategorije ribe, djelomične ili potpune, namijenjene opskrbi EU prerađivačke industrije potrebnim sirovinama.

Netarifne mjere

Osim prethodno pobrojanih i objašnjenih tarifnih mjera, RH se ulaskom u europsku zajednicu obvezala primjenjivati i cijeli niz netarifnih mjera koje služe kako bi se propisale zabrane ili uvela neka ograničenja prilikom trgovine s trećim zemljama. Dok su neke od tih netarifnih mjera već bile u upotrebi, neke su potpuno nove poput⁴⁷:

1. Uvozne i izvozne dozvole u poljoprivredi,
2. Specifični uvjeti za uvoz određenih prehrambenih proizvoda,
3. Uvozne dozvole u tekstilnom sektoru,
4. Količinska ograničenja i uvozne dozvole u sektoru čelika,
5. Niz zabrana u trgovini s nekim zemljama (Iran, Sjeverna Koreja),
6. Niz ograničenja u trgovini s trećim zemljama (ozon, sigurnost hrane i dr.)

4.1.2. Tarifne suspenzije

Tarifne suspenzije ili kvote predstavljaju instrument međunarodne trgovinske politike kojim se proizvođaču ili uvozniku može potpuno ili djelomično omogućiti oslobođanje od plaćanja carine za sirovine, polugotove proizvode ili komponente koje se ugrađuju u gotov proizvod. Svaki pojedinačni proizvođač odnosno interesno udruženje može na razini EU pokrenuti postupak za sniženje ili ukidanje stope carine za uvoz određene sirovine pod uvjetom da se⁴⁸:

⁴⁷ Preuzeto s https://carina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Dokumenti/Globalni/NDoc_1368.pdf, učitano 02.03.2016.

⁴⁸ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/tarifne-suspenzije/>, učitano 02.03.2016.

1. Ista ne proizvodi niti ju je moguće nabaviti na teritoriju EU-a i zemalja s kojima EU ima sklopljene ugovore o povlaštenom trgovinskom režimu (ili nije dostupna u dovoljnoj količini – u tom se slučaju otvara kvota),
2. Da su procijenjene godišnje uštede za proizvođača na ime oslobođenja od carine (ili smanjenja carine) u iznosu od najmanje 15.000,00 eura.

Tarifne suspenzije se mogu promatrati s gledišta posebne vrste gospodarske mjere kojoj je cilj jačanje konkurentnosti domaćih proizvođača i domaće industrije i to na taj način da se omogući svaka nabavka sirovina potrebnih u proizvodnji kroz niže ili nulte stope carina. Tarifne suspenzije ne odobravaju se ⁴⁹:

1. Trgovcima,
2. Za gotove proizvode,
3. Za proizvode koji su predmet ekskluzivnih trgovinskih ugovora,
4. Za proizvode koji su predmet trgovine povezanih tvrtki, koje imaju isključivo pravo intelektualnog vlasništva nad proizvodnjom,
5. Proizvode koji se kod domaćih tvrtki koriste u obliku specifičnih termina kao na primjer naziva robe, oznake podrijetla, imena, specifikacije, brojeva proizvoda i slično.

Praksa podnošenja zahtjeva za sniženje carinskih stopa i otvaranje kvota u RH

Proizvođači, odnosno interesna udruženja svoje zahtjeve za sniženje carinskih stopa ili otvaranje kvota podnose Europskoj komisiji kroz Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (MVEP) koje je u Republici Hrvatskoj nadležno tijelo za prikupljanje i obradu zahtjeva te njihovo prosljeđivanje Europskoj komisiji. MVEP sve obrađene zahtjeve dostavljaju Europskoj komisiji dva puta godišnje i to do 15.03. (ako su zahtjevi odobreni objavljuju se Uredbom i stupaju na snagu od 01.01. slijedeće godine) i do 15.09. (ako su zahtjevi odobreni objavljuju se Uredbom i stupaju na snagu 01.07. slijedeće godine.) Sve odobrene suspenzije i kvote potvrđuje Vijeće a Uredbe objavljuje u Službenom listu Europske unije.

Sukladno rokovima za podnošenje zahtjeva Europskoj komisiji MVEP-u se zahtjevi moraju dostaviti do 10.03. (za rok 15.03.) ili do 10.09. (za rok 15.09.). Zahtjevi za

⁴⁹ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/tarifne-suspenzije/>, učitano 02.03.2016.

sniženje carina ili kvota dostavljaju se u obliku propisanih i ispunjenih obrazaca, elektroničkim putem na hrvatskom i engleskom jeziku.

4.1.3. Opće carinske povlastice (GSP)

Opće carinske povlastice Europske unije su mjera trgovinske politike EU kojima ona, zemljama koje su u razvoju ili koje su nerazvijene, dodjeljuje trgovinske povlastice. GSP omogućava sniženje ili ukidanje carinskih stopa za gore navedene zemlje i to prilikom izvoza njihovih proizvoda na tržište EU. GSP se primjenjuje od 1971. godine, a danas je taj sustav uređen smjernicama i Uredbama Vijeća.

Opće carinske povlastice EU provode se kroz tri sustava povlastica⁵⁰:

1. Opći dogovor – Obuhvaća 26 zemalja nižeg dohotka (primjer su Kongo, Bocvana, Kenija, Irak, Vijetnam itd.) kojima se snižava ad valorem carina (za 3,5%), za tekstilne proizvode (sniženje od 20% ad valorem carine), za pojedine proizvode (ad valorem niži za 30%) i ako se koriste i ad valorem i posebna carina onda se posebna carina ne smanjuje samo ad valorem carina. Za neosjetljive proizvode ukidaju se carinske stope.
2. Posebni poticajni aranžmani za održivi razvoj i kvalitetno upravljanje – Obuhvaćaju 8 zemalja (Armenija, Bolivija, Filipini, Kapo Verde, Gruzija, Mongolija, Paragvaj i Pakistan) kojima se ukidaju ad valorem carine za određene proizvode. Specifična carina za određeni proizvod ograničena je na 16 %.
3. Poseban dogovor za najnerazvijenije zemlje – Obuhvaća 49 zemalja (poput Afganistana, Togo, Čada, Vanuatu, Laosa) kojima se ukidaju carinske stope za skoro sve vrste proizvoda osim oružja.

Zemlje koje koriste GSP mogu biti isključene iz sporazuma ukoliko se utvrdi da krše načela konvencija i Uredbe (ljudska radna prava, zaštita okoliša). Osim toga mogu se isključiti ako se radi o robi koja je proizvod rada iz zatvora, ako se radi o robi koja ima nedostatke prilikom carinske kontrole, ako se radi o nepravednoj primjeni trgovinske prakse ili ako se krše ciljevi koji su usmjereni na očuvanje ribljih resursa.

⁵⁰ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/gsp/>, učitano 03.03.2016.

Pravila o podrijetlu robe

Sva pravila o podrijetlu robe propisana su Uredbom Komisije (2454/1993, 1063/2010). Navedenim Uredbama utvrđene su odredbe o uspostavi carinskog kodeksa zajednice odnosno omogućeno je korištenje sustava kumulacije podrijetla proizvoda između pojedinih zemalja, a s ciljem stjecanja preferencijalnog podrijetla za uvoz u Europsku uniju sukladno navedenom GSP sustavu omogućene su četiri vrste kumulacije podrijetla proizvoda između pojedinih zemalja (prikazano na slici 7.)⁵¹

	Naziv/vrsta kumulacije	Opis kumulacije
I.	DVOSTRANA KUMULACIJA	Omogućuje da se proizvodi podrijetlom iz EU, a koji se ugrađuju u gotov proizvod u zemlji korisnici smatra proizvod s podrijetlom
II.	KUMULACIJA S NORVEŠKOM, ŠVICARSKOM I TURSKOM	Omogućuje da se proizvodi podrijetlom iz Norveške, Švicarske i Turske, a koji se ugrađuju u gotov proizvod u zemlji korisnici smatra proizvod s podrijetlom
III.	PROŠIRENA KUMULACIJA	Omogućuje se uporaba materijala između pojedinih zemalja i EU u zemlji korisnici, te njegovu izradu sukladno GSP-u što u konačnici predstavlja proizvod s podrijetlom zemlje korisnice – NE PRIMJENJUJE SE NA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENE PROIZVODE
IV.	REGIONALNA KUMULACIJA	Ovim oblikom kumulacije omogućeno je kumuliranje podrijetla robe unutar pojedinih zemalja navedenih u članku 86. Uredbe Vijeća broj 1063/2010/18.11.2010. NE PRIMJENJUJE SE NA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENE PROIZVODE

	II SKUPINA		
	Bangladeš,		
	Honduras,		
I SKUPINA	Nikaragva,	III	
Bruneji,	Panama, Peru,	SKUPINA	IV
Kambodža,	Venezuela,	Bangladeš,	SKUPINA
Indonezija,	Bolivija,	Butan,	Argentina,
Laos,	Kolumbija,	Indija,	Brazil,
Malezija,	Kostarika,	Maldivi,	Paragvaj,
Filipini,	Ekvador,	El	Urugvaj
Singapur,	Salvador,	Nepal,	(Južna
Tajland,	Gvatemala,	Pakistan,	Amerika)
Vijetnam	Honduras,	Šri Lanka	
(Južna	Nikaragva,	(Srednja	
Azija)	Panama, Peru,	Azija)	
	Venezuela		

Slika 7. Kumulacija podrijetla proizvoda⁵²

Kako bi određena zemlja imala pravo na korištenje Općih carinskih povlastica, roba koju izvozi mora biti podrijetlom iz te zemlje i mora biti popraćena odgovarajućim dokazom o podrijetlu. Dokazi mogu biti: **Potvrda „Form A“** koja se izdaje ukoliko zemlja izvozi

⁵¹ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/gsp/>, učitano 03.03.2016.

⁵² Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/gsp/>, učitano 03.03.2016.

robu u vrijednosti većoj od 6.000,00 eura, i **Izjava na računu** koja se izdaje ukoliko zemlja izvozi robu u vrijednosti manjoj od 6.000,00 eura.

4.1.4. Zajednička carinska tarifa

Definicija zajedničke carinske tarife

Zakonska osnova za Zajedničku carinsku tarifu nalazi se u članku 20. Uredbe Vijeća o uspostavi Carinskog zakonika Zajednice. Prema navedenom članku, uvozne i izvozne carine baziraju se na Zajedničkoj carinskoj tarifi, koja se sastoji od⁵³:

1. Kombinirane nomenklature – bazirana je na Međunarodnoj konvenciji o Harmoniziranom sustavu nazivlja i brojčanog označavanja te uključuje daljnje podjele zbog carinskih, trgovinskih i statističkih potreba EU,
2. Bilo koje druge nomenklature koje se u potpunosti ili djelomično bazira na kombiniranoj nomenklaturi ili uvodi daljnju podjelu kombinirane nomenklature zbog potrebe provedbe tarifnih mjera Zajednice u specifičnim područjima u trgovini robom,
3. Stopa carine i drugih elemenata davanja koje se primjenjuje na robu obuhvaćenu kombiniranom nomenklaturom,
4. Preferencijalnih tarifnih mjera sadržanih u ugovorima koje je Zajednica sklopila s pojedinim zemljama ili grupama zemalja, temeljem kojih se osigurava preferencijalni tarifni tretman,
5. Preferencijalnih tarifnih mjera uvedenih jednostrano od Zajednice u odnosu na određene zemlje, grupe zemalja ili teritorije,
6. Autonomnih suspenzija kojima se snižavaju ili ukidaju carine za određenu robu,
7. Drugih tarifnih mjera koje se temelje na zakonodavstvu zajednice.

Sadržaj zajedničke carinske tarife

Zajednička carinska tarifa sastoji se od dva glavna elementa. Prvi element je nomenklatura koja se sastoji od osmeroznamenaste podjele u okviru kombinirane nomenklature, TARIC podbrojeva, dodatnih oznaka specifičnog karaktera i nomenklature izvoznih subvencija (primjer nomenklature izvoznih subvencija vidljiv je kod poljoprivrednika koji traže izvozne subvencije). Drugi element su zapravo svi ostali elementi koji su usko vezani uz obračun uvoznih ili izvoznih davanja.

⁵³ Preuzeto s https://carina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Dokumenti/Globalni/NDoc_1368.pdf, učitano 04.03.2016.

Stope carina pri uvozu iz trećih zemalja

Prilikom uvoza robe iz zemalja koje nisu članice EU primjenjuju se carinske stope koje su određene prema Zajedničkoj carinskoj tarifi a one uključuju konvencionalne stope carina (Protokol zaključen između EU i WTO), autonomne stope carina (predstavljaju snižene stope carina u odnosu na određene stope) i carinske kvote (određene protokolom između EU i WTO).

Preferencijalne mjere

Preferencijalne mjere su mjere kojima EU uređuje preferencijalne stope carina i preferencijalne carinske kvote a nastale su kao rezultat različitih sporazuma EU s trećim zemljama. Primjer preferencijalnih mjera vidljiv je kroz sporazume s zemljama Europe koje nisu članice EU (Norveška, Švicarska) ili zemljama u procesu pridruživanja EU (Albanija, Crna Gora) ali i drugim zemljama širom svijeta (Tunis, Čile, Meksiko).

4.2. Preferencijalni trgovinski sporazumi RH

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju ona postaje njezinom članicom i kao takva postaje strankom svih preferencijalnih trgovinskih sporazuma koje je EU sklopila s trećim zemljama. Slika 8. prikazuje trgovinske sporazume EU s zemljama sudionicama procesa stabilizacije i pridruživanja EU.

NAZIV DRŽAVE	PRIMJENA NA REPUBLIKU HRVATSKU	NAPOMENA
POTPISANI SPORAZUMI		
ZEMLJE SUDIONICE PROCESA STABILIZACIJE I PRIDRUŽIVANJA EU/SPORAZUMI O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU		
REPUBLIKA ALBANIJA	DA - PRIMJENA SSP-a + PROTOKOL O TEHNIČKIM PRILAGODBAMA SSP-A ¹	SSP stupio na snagu 01.04.2009./Protokol je potpisan 20.02.2014.- privremeno se primjenjuje od 01.07.2013.
BOSNA I HERCEGOVINA	DA - PRIMJENA SSP-a/PS	BIH od 01.07.2008. primjenjuje Privremeni sporazum do stupanja na snagu SSP-a/Nije potpisan Protokol
CRNA GORA	DA - PRIMJENA SSP-a + PROTOKOL O TEHNIČKIM PRILAGODBAMA SSP-A ¹	SSP stupio na snagu 01.05.2010./Protokol je potpisan 18.12.2013. - privremeno se primjenjuje od 01.07.2013.
REPUBLIKA MAKEDONIJA	DA - PRIMJENA SSP-a + PROTOKOL O TEHNIČKIM PRILAGODBAMA SSP-A ¹	SSP stupio na snagu 01.04.2004./Protokol je potpisan 18. 07.2014. - privremeno se primjenjuje od 01.07.2013.
REPUBLIKA SRBIJA	DA - PRIMJENA SSP-a + PROTOKOL O TEHNIČKIM PRILAGODBAMA SSP-A ¹	SSP stupio na snagu 01.09.2013./Protokol je potpisan 25.06.2014. - privremeno se primjenjuje od 01.08.2014.
KOSOVO	SSP potpisan 27. listopada 2015., očekuje se primjena travanj/svibanj 2015.	SSP će se primjenjivati i na RH

Slika 8. Trgovinski sporazumi EU⁵⁴

⁵⁴ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/files/file/gd/2015/151030-trgovinski-sporazumi-nova-tablica-listopad-2015.pdf>, učitano 05.03.2016.

U tablici 8. prikazani su trgovinski sporazumi EU s zemljama Mediterana, nazvani i Mediteranskim sporazumima s datumima njihovih potpisivanja.

Tablica 8. Trgovinski sporazumi EU⁵⁵

Palestinska Samouprava	Privremeni sporazum između EU i Palestinske Samouprave	01.07.1997.
Tunis	Sporazum o pridruživanju	01.03.1998.
Maroko	Sporazum o pridruživanju	01.03.2000.
Izrael	Sporazum o pridruživanju	01.06.2000.
Jordan	Sporazum o pridruživanju	01.05.2002.
Libanon	Sporazum o pridruživanju	01.04.2006.
Egipat	Sporazum o pridruživanju	01.06.2004.
Alžir	Sporazum o pridruživanju	01.09.2005.

Slika 9. prikazuje trgovinske sporazume EU sa zemljama Amerike.

ZEMLJE AMERIKE		
CENTRALNA AMERIKA /KOSTARIKA, EL SALVADOR, GVATEMALA, HONDURAS, NIKARAGVA I PANAMA/	NE - SPORAZUM O PRIDRUŽIVANJU SE NE PRIMJENJUJE NA REPUBLIKU HRVATSKU ²	Sporazum stupio na snagu kako slijedi: Honduras, Nikaragva i Panama od 01.08.2013.; Kostarika i El Salvador od 01.10.2013./Gvatemala od 01.12.2013. Pregovori oko Dodatnog protokola nisu završeni
REPUBLIKA ČILE	DA - SPORAZUM O PRIDRUŽIVANJU PRIMJENJUJE SE NA REPUBLIKU HRVATSKU	Sporazum stupio na snagu 01.02.2003. za robe i 01.03.2005. za usluge /Sporazum se primjenjuje sukladno čl. 204./ Pregovori oko Dodatnog protokola su završeni/
SJEDINJENE MEKSIČKE DRŽAVE	NE - SPORAZUM O PARTNERSTVU SE NE PRIMJENJUJE NA REPUBLIKU HRVATSKU ²	Sporazum stupio na snagu 01.03.2005./ Pregovori oko Dodatnog protokola su završeni.
KOLUMBIJA I PERU	NE – TRGOVINSKI SPORAZUM SE NE PRIMJENJUJE NA REPUBLIKU HRVATSKU ²	Sporazum stupio na snagu za Peru 01.03.2013., Kolumbiju 01.08.2013./Dodatni protokol je potpisan 30.06.2015.

Slika 9. Trgovinski sporazumi EU⁵⁶

U tablici 9. prikazani su trgovinski sporazumi EU s zemljama Azije te Moldavijom i Ukrajinom s datumima njihovih potpisivanja.

⁵⁵ Izvor podataka: <http://gd.mvep.hr/files/file/gd/2015/151030-trgovinski-sporazumi-nova-tablica-listopad-2015.pdf>, učitano 05.03.2016.

⁵⁶ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/files/file/gd/2015/151030-trgovinski-sporazumi-nova-tablica-listopad-2015.pdf>, učitano 05.03.2016.

Tablica 9. Trgovinski sporazumi EU⁵⁷

Republika Koreja	Sporazum o slobodnoj trgovini	01.07.2011.
Moldavija	Sporazum o pridruživanju	27.06.2014.
Gruzija	Sporazum o pridruživanju	27.06.2014.
Ukrajina	Sporazum o pridruživanju	27.06.2014.

Na slici 10. Prikazana je i posljednja skupina zemalja potpisnica trgovinskih sporazuma s EU, odnosno radi se o zemljama Afrike, Kariba i Pacifika.

AFRIKA/SPORAZUM O TRGOVINI, RAZVOJU I SURADNJI		
JUŽNOAFRIČKA REPUBLIKA	NE - SPORAZUM SE NE PRIMJENJUJE NA REPUBLIKU HRVATSKU ²	Sporazum stupio na snagu 01.05.2004./Potpisan je Dodatni protokol i stupanje na snagu Sporazuma očekuje se nakon završenih postupaka ratifikacije u strankama/
ACP /ZEMLJE AFRIKE, KARIBA I PACIFIKA/SPORAZUMI O GOSPODARSKOM PARTNERSTVU ³		
ACP ZEMLJE OBUHVATAJU 7 REGIJA: ZEMLJE ZAPADNE AFRIKE, ZEMLJE CENTRALNE AFRIKE, ESA/ISTOČNA I JUGOISTOČNA AFRIKA, EAC /ISTOČNA AFRIČKA ZAJEDNICA, SADC/JUŽNOAFRIČKA RAZVOJNA ZAJEDNICA, ZEMLJE KARIBA/CARIFORUM I ZEMLJE PACIFIKA		Do danas samo nekoliko ACP zemalja primjenjuje EPA sporazume s EU koji se ne primjenjuju na RH

Slika 10. Trgovinski sporazumi EU⁵⁸

4.3. Trgovinski odnosi RH s državama regije

Republika Hrvatska i Republika Albanija

Od kad je Republika Albanija 20.06.2006. godine potpisala s Europskom unijom Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju te ulaskom Republike Hrvatske u EU primjenjuju se posebni preferencijalni trgovinski uvjeti u trgovini između te dvije zemlje. Što se tiče izvoza i uvoza industrijskih proizvoda iz RH u Albaniju i obratno primjenjuje se nulta stopa carine. Kod uvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda iz Albanije u RH također se primjenjuje nulta stopa carine osim u slučajevima uvoza mlade govedine, šećera, riba i ribljih proizvoda. Prilikom izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz RH u Albaniju trgovina se odvija pod slijedećim uvjetima⁵⁹:

⁵⁷ Izvor podataka: <http://gd.mvep.hr/files/file/gd/2015/151030-trgovinski-sporazumi-nova-tablica-listopad-2015.pdf>, učitano 06.03.2016.

⁵⁸ Preuzeto s <http://gd.mvep.hr/files/file/gd/2015/151030-trgovinski-sporazumi-nova-tablica-listopad-2015.pdf>, učitano 06.03.2016.

⁵⁹ Preuzeto iz <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/trgovinski-odnosi-s-drzavama-regije/>, učitano 06.03.2016.

1. Za pšenicu primjenjuju se kvote uz nultu stopu carine, a izvan kvote primjenjuje se osnovna stopa carine,
2. Za živa goveda i perad, meso svinja i goveda, mlijeko, vrhnje, jogurt, maslac, sir, skutu, jaja peradi, prirodni med, luk, krumpir, mrkvu, zelje, krastavce, cvjetaču, brokulu, grožđe, lubenice, jagode, raž, ječam, zob za sjetvu, brašno od pšenice, maslinovo ulje, kobasice, tjesteninu, konzervirano povrće – krastavci, kiselo zemlje, džemove, marmelade, voćne sokove, vina, ocat i neprerađeni duhan primjenjuje se osnovna stopa carine.

Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina

Potpisivanjem Sporazuma s stabilizaciji i pridruživanju (16.06.2008.) s EU, počinje uporaba preferencijalnih uvjeta trgovine u skladu s potpisanim sporazumom. Tablica 10. prikazuje uvjete i primjenu carinskih stopa po određenim artiklima uvoza/izvoza.

Tablica 10. Preferencijalni uvjeti trgovine s BIH⁶⁰

	PROIZVOD	CARINA
UVOZ	Industrijski proizvodi, poljoprivredno-prehrambeni proizvodi (osim mlade govedine, šećera i vina)	Nulta stopa carina
IZVOZ	Dio proizvoda	Nulta stopa carina
	Proizvodi: goveda, svinje, mliječni proizvodi, voće, proizvodi od keksi, cigarete i dr.	Osnovna stopa carina

Republika Hrvatska i Crna Gora

Potpisivanjem Sporazuma s stabilizaciji i pridruživanju (15.10.2007.) s EU, počinje uporaba preferencijalnih uvjeta trgovine u skladu s potpisanim sporazumom. Tablica 11. prikazuje uvjete i primjenu carinskih stopa po određenim artiklima uvoza/izvoza.

⁶⁰ Izvor podataka: <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/trgovinski-odnosi-s-drzavama-regije/bosna-i-hercegovina/>, učitano 06.03.2016.

Tablica 11. Preferencijalni uvjeti trgovine s Crnom Gorom⁶¹

	PROIZVOD	CARINA
UVOZ	Industrijski proizvodi, poljoprivredno-prehrambeni proizvodi (osim mlade govedine, šećera i vina)	Nulta stopa carina
IZVOZ	Dio proizvoda;	Nulta stopa carina;
	Dio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda;	Osnovna stopa carine;
	Dio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (ovce, janjad, trupovi, meso, pršut, mliječni proizvodi i dr.);	50% osnovne carine;
	Ribe i riblji proizvodi;	Nulta stopa carina;
	Pastrve, šarani, orade, brancini, konzervirane sardine i inćuni	Carinske kvote

Republika Hrvatska i Kosovo

Budući da Republika Kosovo nema potpisan sporazum s EU, trgovinski režim između njih uređen je odredbama Vijeća EU. Kod uvoza industrijskih proizvoda i poljoprivredno-prehrambenim proizvoda (osim mlade govedine, šećera, riba, ribljih proizvoda i vina) primjenjuje se nulta stopa carine. S druge strane kod izvoza industrijskih i poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na područje Republike Kosovo primjenjuje se osnovna stopa carine.

Republika Hrvatska i Republika Makedonija

Potpisivanjem Sporazuma s stabilizaciji i pridruživanju (09.04.2001.) s EU, počinje uporaba preferencijalnih uvjeta trgovine u skladu s potpisanim sporazumom. Tablica 12. prikazuje uvjete i primjenu carinskih stopa po određenim artiklima uvoza/izvoza.

⁶¹ Izvor podataka: <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/trgovinski-odnosi-s-drzavama-regije/crna-gora/>, učitano 06.03.2016.

Tablica 12. Preferencijalni uvjeti trgovine s Makedonijom⁶²

	PROIZVOD	CARINA
UVOZ	Industrijski proizvodi, poljoprivredno-prehrambeni proizvodi (osim mlade govedine, šećera, riba i ribljih proizvoda)	Nulta stopa carina
IZVOZ	Industrijski proizvodi;	Nulta stopa carina;
	Dio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda;	Nulta stopa carine;
	Dio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (čokolada, tjestenine, kekse, mineralna i izvorska voda i dr.)	50% osnovne carine;
	Pivo, cigarete, svinjsko meso, riba i sir;	70% osnovne carine;
	Pileće meso, mlijeko, maslac, naranče, limune, konzervirane proizvode i dr.	Carinske kvote

Republika Hrvatska i Republika Srbija

Potpisivanjem Sporazuma s stabilizaciji i pridruživanju (29.04.2008.) s EU, počinje uporaba preferencijalnih uvjeta trgovine u skladu s potpisanim sporazumom. Tablica 13. prikazuje uvjete i primjenu carinskih stopa po određenim artiklima uvoza/izvoza.

⁶² Izvor podataka: <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/trgovinski-odnosi-s-drzavama-regije/republika-makedonija/>, učitano 06.03.2016.

Tablica 13. Preferencijalni uvjeti trgovine sa Srbijom⁶³

	PROIZVOD	CARINA
UVOZ	Industrijski proizvodi, poljoprivredno-prehrambeni proizvodi (osim mlade govedine, šećera, riba i ribljih proizvoda, vino)	Nulta stopa carina
IZVOZ	Industrijski proizvodi;	Nulta stopa carina;
	Dio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (životinje i njihovo meso, mahunarke, kava, brašno, margarin, gljive);	Nulta stopa carine;
	Dio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (sezonsko voće i povrće);	0-30% osnovne stope carine; Sezonska carina – 20%
	Mlijeko, meso, voće, povrće, klaonički proizvodi, brašno i dr.	20% - 70% osnovne carine;
	Ribe i riblje prerađevine	Nulta stopa carine (ne vrijedi za šarane)

4.4. Robna razmjena RH s inozemstvom u 2015. godini

Robnu razmjenu RH s inozemstvom definiraju dva glavna čimbenika trgovinske bilance: uvoz i izvoz. Iako je uvoz, kao jedan od čimbenika, važan za zadovoljenje potražnje za proizvodima koji nisu dostupni na domaćem tržištu jer se tu ne proizvode, glavni se fokus stavlja na izvoz. Postavlja se pitanje: „Zašto je izvoz važan“? Ukupno gledano, rast i razvoj hrvatskih izvoznika čini hrvatsku ekonomiju snažnijom. Zašto? Zbog toga što povećanje izvoza stvara nova radna mjesta, jamči gospodarstvu održiv rast, utječe na rast bdp-a, povećava devizne rezerve, unaprjeđuje kompetitivne prednosti Hrvatske i

⁶³ Izvor podataka: <http://gd.mvep.hr/hr/trgovinska-politika-europske-unije/trgovinski-odnosi-s-drzavama-regije/republika-makedonija/>, učitano 06.03.2016.

čini državu stabilnijom. U nastavku ovog podnaslova, prikazat će se statistički podaci vezani uz robnu razmjenu RH u 2015. godini.

Robna razmjena RH s inozemstvom u kunama

Slika 11. prikazuje robnu razmjenu RH s inozemstvom u kunama u 2015. godini. Bilježi se povećanje izvoza i to za skoro 8 milijardi kuna u zemlje članice EU-a, te za više od 700 milijuna kuna u zemlje nečlanice EU-a. Uvoz iz zemalja članica EU-a porastao je za 9 milijardi kuna, a iz zemalja nečlanica EU-a za nešto više od 80 milijuna kuna. Saldo robne razmjene iznosi nešto više od -52 milijarde kuna što znači da je pokrivenost uvoza izvozom 62,6 %.

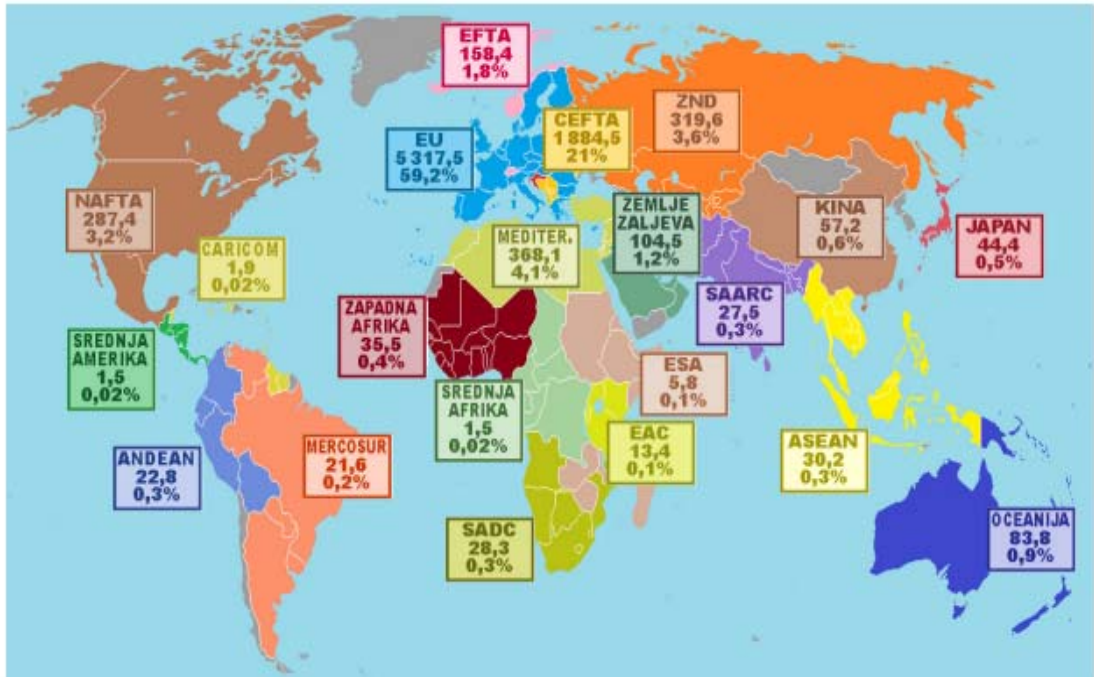
	tis. kuna	
	I. - XII. 2014.	I. - XII. 2015.
Izvoz ²⁾	79 099 297	87 581 249
Zemlje članice EU-a ²⁾	50 527 635	58 240 445
Zemlje nečlanice EU-a	28 571 663	29 340 804
Uvoz ²⁾	130 673 196	139 826 648
Zemlje članice EU-a ²⁾	99 818 509	108 887 962
Zemlje nečlanice EU-a	30 854 686	30 938 686
Saldo robne razmjene	-51 573 898	-52 245 398
Pokrivenost uvoza izvozom, %	60,5	62,6

Slika 11. Robna razmjena RH s inozemstvom u 2015. godini⁶⁴

Najvažniji trgovinski partneri RH

Najvažnije tržište hrvatskih proizvoda nalazi se na području EU-a (59,2%). Nakon EU, Hrvatska najviše izvozi na područje zemalja CEFTA-e (21%), Mediteranske zemlje (4,1%) i zemlje NAFTA-e (3,2%). Sva tržišta i njihov postotak pokrivenosti hrvatskim izvozom prikazana su na slici 12.

⁶⁴ Preuzeto s <http://www.dzs.hr/>, učitano 07.03.2016.

Slika 12. Najvažniji trgovinski partneri RH⁶⁵

Robna razmjena prema djelatnostima

U tablici 14. prikazane su stavke uvoza i izvoza prema djelatnostima koje su u protekloj godini zabilježile najveći porast/ pad u izvoznoj strukturi. Najveći porast izvoza u odnosu na 2014. godinu bilježe djelatnosti: brodogradnje (+145,4), proizvodnje prehrambenih proizvoda (+16,4%), proizvodnje motornih vozila (38,8%), farmaceutske industrije (+33%), proizvodnje kože (+27,4%) i poljoprivrede/šumarstva/ribarstva (+22,4%). Najveći pad izvoza u odnosu na 2014. godinu bilježe djelatnosti: Proizvodnja rafiniranih naftnih proizvoda (-14,7%) i proizvodnja metala (-23,9%).

⁶⁵ Preuzeto s http://www.hrvatski-izvoznici.hr/Cms_Data/Contents/hiz/Folders/dokumenti/9konvencija/~contents/T7SJXMREK7OZQWFJ/3-mvep-trgovinska-politika.pdf, učitano 07.03.2016.

Tablica 14. Robna razmjena prema djelatnostima⁶⁶

DJELATNOST	UVOZ	IZVOZ
Brodogradnja	-	+ 145,4%
Prehrambeni proizvodi	-	+ 16,4%
Motorna vozila, prikolice i poluprikolice	-	+ 38,8%
Farmaceutska industrija	-	+ 33%
Proizvodnja kože	-	+ 27,4%
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	-	+22,4%
Rafinirani naftni proizvodi	- 14,7 %	-
Proizvodnja metala	- 23,9 %	-

⁶⁶ Izvor podataka: <http://gd.mvep.hr/hr/o-hrvatskom-izvozu/>, učitano 07.03.2016.

5. ZAKLJUČAK

U moderno doba pratimo ubrzani razvoj zemalja u svijetu koje svojim djelovanjem reaguju na različite društvene i tehnološke promjene. Zemlje postaju, gledajući s privrednog aspekta, sve više zavisne jedna od druge pa zbog toga razmjena dobara na tržištima postaje neophodna nužnost za svaku od njih. Sve se više ističe značaj slobodne trgovine, koja u uvjetima internacionalizacije djeluje u pogledu iskorištavanja svih prilika i minimiziranja prijetnji razvoju.

Glavnu ulogu u kreiranju slobodne trgovine ima trgovinska politika čijim se odrednicama (u radu se prate primjene standarda EU-a i WTO-a) nastoji zaštititi tržišno natjecanje, potrošači i zaposleni ali i djelovati na razvoj makroekonomskih okruženja, podizanje kvalitete obrazovanja, poticanje konkurentnosti trgovinskih poduzeća i informiranost.

Iako su u radu kroz mnogobrojne praktične primjere prikazane trgovinske politike i njihova djelovanja, može se zaključiti da je njihova praktična vrijednost još uvijek nedovoljno fokusirana na poticanje rasta i razvoja gospodarstava, ali i na smanjenje ograničavajućih čimbenika razvoja trgovine.

Primjer još uvijek neefikasne trgovinske politike pratimo u slučaju Republike Hrvatske. Iako je ulaskom u Europsku uniju, između ostalih, prihvatila i njenu zakonsku regulativu o trgovinskoj politici još dan danas, usprkos većoj konkurentnosti hrvatskih izvoznika, pratimo probleme stvaranja neodgovarajućih instrumenata rasta. Porezna ograničenja, nedostatak obrazovnih programa, nezadovoljavajući sustav informiranja, nezadovoljavajuće politike poticanja trgovaca i složena birokracija samo su kap u moru problema koje hrvatska vlada treba promijeniti kako bi se stvorila pozitivna trgovinska bilanca i potaknuo sve veći izvoz, a smanjio uvoz dobara iz trećih zemalja.

16. ožujak 2016

Student:

6. LITERATURA

KNJIGE:

1. Grbac, B.: Izazovi međunarodnog tržišta, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2009.
2. Krugman, P. R., Obstfeld, M.: Međunarodna ekonomija: Teorija i ekonomska politika, MATE, Zagreb, 2009.
3. Pertot, V., Sabolović, D.: Međunarodna trgovinska politika, Narodne novine, Zagreb, 2004.
4. Strahinja, D.: Međunarodna ekonomska teorija i politika, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2007.
5. Škabić Kersan, I.: Ekonomije EU, Sveučilište J. Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam, Pula, 2012.

PRAKTIČNI MATERIJALI

1. Host, A.: Politika i praksa u međunarodnoj razmjeni, Ekonomski fakultet, Rijeka.
2. Jošić, H.: Multilateralna i preferencijalna trgovinska liberalizacija, Ekonomski fakultet, Zagreb.
3. Jurčić, L.J., Međunarodna trgovinska politika, Ekonomski fakultet, Zagreb.
4. Vouk, R., Knego, N.: Definicija i elementi trgovinske politike, Ekonomski fakultet, Zagreb.

WEB IZVORI:

1. Carina (<https://carina.gov.hr/>)
2. Državni zavod za statistiku (<http://www.dzs.hr/>)
3. Europska unija (<http://europa.eu/>)
4. Gospodarska diplomacija (<http://gd.mvep.hr/>)
5. GMO portal (<http://www.gmo.hr/>)
6. Hrvatski izvoznici (<http://www.hrvatski-izvoznici.hr/>)
7. Izvozni portal (<https://izvoz.gov.hr/>)
8. Svjetska trgovinska organizacija – WTO (<https://www.wto.org/>)
9. Trgovinski portal EU (<http://trade.ec.europa.eu/>)

POPIS SLIKA:

- Slika 1. Katalog instrumenata međunarodne trgovinske politike
- Slika 2. Trgovina Europske unije s zemljama izvan EU(ukupno/uvoz/izvoz/stanje)
- Slika 3. Uvoz/izvoz dobara na području EU
- Slika 4. Glavni proizvodi u razmjeni
- Slika 5. Uvoz/izvoz zemalja članica EU
- Slika 6. Ciljevi zajedničke trgovinske politike EU
- Slika 7. Kumulacija podrijetla proizvoda
- Slika 8. Trgovinski sporazumi EU
- Slika 9. Trgovinski sporazumi EU
- Slika 10. Trgovinski sporazumi EU
- Slika 11. Robna razmjena RH s inozemstvom u 2015. godini
- Slika 12. Najvažniji trgovinski partneri RH

POPIS TABLICA:

- Tablica 1. Razlike između carine i premija
- Tablica 2. Pozitivni i negativni efekti uvozne kvote
- Tablica 3. Razlike između trgovinskih ugovora i trgovinskih sporazuma
- Tablica 4. Trgovinski sporazumi EU s zemljama Europe
- Tablica 5. Anti-damping istrage u 2015. godini u RH
- Tablica 6. Anti-subvencijske istrage u RH u 2015. godini
- Tablica 7. Pokrenute istrage o antidampingu i antisubvencijama u RH (2011.-2015.)
- Tablica 8. Trgovinski sporazumi EU
- Tablica 9. Trgovinski sporazumi EU
- Tablica 10. Preferencijalni uvjeti trgovine s BiH
- Tablica 11. Preferencijalni uvjeti trgovine s Crnom Gorom
- Tablica 12. Preferencijalni uvjeti trgovine s Makedonijom
- Tablica 13. Preferencijalni uvjeti trgovine sa Srbijom
- Tablica 13. Robna razmjena prema djelatnostima

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Saša Vukonić (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Saša Vukonić (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)